

PARELS IN BLOEI

Bachelorthesis: Een kwalitatief onderzoek naar de succesfactoren en belemmeringen voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen, waarbij actieve cultuurparticipatie centraal staat.

Hester Soors d'Ancona
s1028618
Christelijke Hogeschool Windesheim
Zwolle
2016-2017

Parels in Bloei: Een kwalitatief onderzoek naar succesfactoren en belemmeringen voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen, waarbij actieve cultuurparticipatie centraal staat.

Geschreven door: Hester Soors d'Ancona
Studentnummer: 1028618
Hogeschool: Christelijke Hogeschool Windesheim
Opleiding: Toegepaste gerontologie
Vakcode: HCG-POZ4IXX016
Werkgroep docent: Dr. Franka Bakker

Opdrachtgever: Marieke van de Geyn
Programma: Parels voor de Kunst
Organisatie: Muzehof, Centrum voor de Kunsten

Jaartal: 2016-2017

Co-referenten: A.H. Van Dooren
Dr. Cretien van Campen

Voorwoord

Voor u ligt de bachelorthesis van de opleiding toegepaste gerontologie van Hogeschool Windesheim Zwolle. Ter onderbouwing van het programma Parels voor de Kunst heb ik van september 2016 tot januari 2017 onderzoek gedaan naar de succesfactoren en belemmeringen bij Parels voor de Kunst. Door Parels voor de Kunst zijn al diverse kunstprojecten in Zutphen, Brummen en Lochem gerealiseerd. Het thema van mijn afstudeeronderzoek is 'actieve cultuurparticipatie ouderen'.

Voor de hulp bij de totstandkoming van mijn bachelorthesis bedank ik mijn stagebegeleidster Marieke van de Geyn en directeur Lisette Lagerweij van de Muzehof. Ook bedank ik mijn docent dr. Franka Bakker, de werkgroep en het methodologioket voor de begeleiding, feedback en ondersteuning. Dankzij jullie heb ik iets gemaakt waar ik trots op mag zijn.

Daarnaast bedank ik mijn familie en vrienden voor de motivatie en support. Jullie hebben mij door moeilijke momenten heen geholpen. Tenslotte bedank ik coördinatoren Petra Bennis, Hennita van der Zee en Aafje Hunink, deelnemers, organisatoren van de kunstprojecten en co-referenten voor jullie medewerking. Door jullie heb ik waardevolle informatie kunnen verzamelen.

Hester Soors d'Ancona
Zutphen, januari 2017

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting	5
Summary	6
1. Kunst en kunstbeoefening voor alle leeftijden	7
1.1 Aanleiding	7
1.1.1 De meerwaarde van cultuurparticipatie	7
1.1.2 Cultuurparticipatie is niet vanzelfsprekend	8
1.2 Programma Parels voor de Kunst	9
1.2.1 Samenstelling projectorganisatie kunstproject Parels voor de Kunst	9
1.2.2 Doelen Parels voor de Kunst	9
1.3 Probleemstelling, doelstelling en onderzoeksvraag	10
1.3.1 Probleemstelling	10
1.3.2 Doelstelling	10
1.3.3 Onderzoeksvraag	10
1.3.4 Uitleg begrippen	10
1.4 Theoretisch kader	11
1.4.1 Stimulerende en belemmerende factoren voor deelname ouderen aan kunstactiviteiten	11
1.4.2 Voorwaarden voor de organisatie waaraan kunstprojecten en activiteiten, gericht op kunstbeoefening van ouderen moeten voldoen	11
1.4.3 Conclusie theoretisch kader	14
2. Methoden en technieken	15
2.1 Keuze kwalitatief onderzoek	15
2.2 Methoden kwalitatief onderzoek	15
2.2.1 Verzamelen van secundaire data	15
2.2.2 Semigestructureerde interviews	16
2.3 Ethiek	18
2.4 Waarborgen kwaliteit	18
3. Resultaten	19
3.1 Resultaten secundaire analyse evaluatiegesprekken	19
3.2 Resultaten semigestructureerde interviews met coördinatoren, organisatoren en deelnemers	20
4. Discussie en conclusie	24
4.1 Discussie	24
4.1.1 Methodologische verantwoording	24
4.1.2 Inhoudelijke discussie	25
4.2 Conclusie	27
5. Aanbevelingen	28
5.1 Aanbevelingen voor de projectorganisatie Parels voor de Kunst	28

5.2 Aanbevelingen voor de organisatie Muzehof	29
5.3 Tips voor professionals die van plan zijn om een kunstproject voor ouderen op te zetten en uit te voeren	30
6. Plan van verspreiding	31
6.1 Doelgroepen	31
6.2 Communicatieplan	31
7. Waarde(n)volle professional	33
7.1 Reden keuze afstudeerstage	33
7.2 Mijn ontwikkeling tot waarde(n)volle professional	33
7.2.1 De kunst van het doorvragen	33
7.2.2 De meerwaarde van een toegepaste gerontoloog in de kunstsector.	34
7.3 Inzet van onderzoeksvaardigheden	34
7.4 Bijdrage afstudeeropdracht aan de verschillende doelgroepen	35
Bibliografie	36
Bijlagen	38
Bijlage 1: Uitleg begrippen stimulerende en belemmerende factoren voor deelname ouderen aan kunstactiviteiten	38
Bijlage 2: Evaluatieformulier deelnemers	40
Bijlage 3: Codeboom evaluatieformulieren	42
Bijlage 4: Codeboom evaluatiegesprekken	44
Bijlage 5: Topiclijsten deelnemers, professionals en coördinatoren	45
Bijlage 6: Topiclijst aan klankbordgroep voorgelegd	50
Bijlage 7: Codeboom semigestructureerde interviews met deelnemers, professionals en coördinatoren	51
Bijlage 8: Gespreksnotitie co-referenten	53
Bijlage 9: Notitie feedbackgesprek opdrachtgever	56

Samenvatting

Introductie: Deelname aan kunst, ook wel actieve cultuurparticipatie genoemd, draagt bij aan de ‘positieve gezondheid’ van ouderen. Hoewel de meerwaarde van cultuurparticipatie in diverse studies is aangetoond, is cultuurparticipatie (nog) niet vanzelfsprekend in Nederland. De sectoren kunst, zorg en welzijn werken momenteel weinig samen, waardoor het kunstaanbod niet goed bij de individuele interesses van ouderen aansluit. Daarnaast zijn kunstprojecten vaak eenmalig, waardoor kennis en ervaring verloren gaat. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar het organiseren van kunstprojecten. Het doel van dit onderzoek is om de succesfactoren en belemmeringen voor Parels voor de Kunst-projecten in kaart te brengen. En tegelijkertijd wordt ook duidelijk wat er nodig is om voor ouderen een succesvol participatief kunstproject te kunnen organiseren. Het onderzoek richt zich op de volgende onderzoeksvraag: : ‘*Wat zijn de succesfactoren en belemmeringen voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen, waarbij actieve cultuurparticipatie centraal staat?*’

Methode: Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zijn de gegevens van 64 evaluatieformulieren en 3 evaluatiegesprekken van afgeronde Parels voor de Kunst-projecten verzameld en geanalyseerd. Ook zijn er semigestructureerde interviews gehouden met 4 deelnemers, 5 professionals en 3 coördinatoren van Parels voor de Kunst. De professionals en coördinatoren werden geselecteerd op basis van een doelgerichte steekproef. Bij deelnemers is gebruik gemaakt van sneeuwbalsteekproef om de participanten te werven.

Resultaten: Het proces van een kunstproject kan ingedeeld worden in: voorbereiding, uitvoering en vervolg. Bij de voorbereiding staat het *zoeken* van samenwerking centraal, bijvoorbeeld: een kunstprofessional zoekt een samenwerking met een zorg- of welzijnsorganisatie. Bij de uitvoering van een kunstproject staat de samenwerking *zelf* centraal: het is dan duidelijk welke rol iedereen heeft en er is aandacht voor de werving en evaluatie. Bij het vervolg staat de subsidie van Parels voor de Kunst centraal en op welke manier de respondenten de toekomst van kunstprojecten zien.

Discussie: Door de inzet van verschillende methoden zijn legio factoren naar voren gekomen. De factoren uit het theoretisch kader kwamen nagenoeg overeen met de praktijk. Daarnaast zijn uit het onderzoek twee nieuwe randvoorwaarden voor een succesvol kunstproject voor ouderen naar voren gekomen. Een beperking van het onderzoek is dat het lastig was om deelnemers van Parels voor de Kunst-projecten te vinden voor de interviews.

Conclusie: Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat er vier randvoorwaarden zijn waar een kunstproject aan moet voldoen namelijk: *het kunstproject is een intersectorale samenwerking, heeft een kartrekker, wordt begeleid door een professionele kunstenaar en heeft alternatieve financieringsbronnen.* Hoewel de intersectorale samenwerking een randvoorwaarde is, is deze vorm van samenwerken niet vanzelfsprekend en vaak zelfs een belemmering. Bij de uitvoering van een kunstproject is het belangrijk dat de organisatie stilstaat bij samenwerking, werving en evaluatie.

Aanbevelingen: Voor de projectorganisatie van Parels voor de Kunst wordt aanbevolen om de samenwerking te stimuleren doormiddel van het organiseren van intervisiebijeenkomsten. Ook is het belangrijk dat zij het perspectief van de deelnemers in de evaluatie meenemen.

Voor de organisatie van Muzehof, initiatiefnemer van Parels voor de Kunst, ligt de taak om kunstprojecten in Zutphen, Brummen en Lochem duurzaam te maken.

Tenslotte krijgen (toekomstige) professionals tips bij het organiseren en uitvoeren van kunstprojecten voor ouderen.

Summary

Introduction: Participation in art, also called active cultural participation, contributes to the 'positive health' of the elderly. Even though the added value of cultural participation is showed in different studies, it is not *natural* in the Netherlands. The sectors Art, Healthcare and Welfare do not cooperate, which makes it difficult to incorporate art into the individual interests of the elderly. In addition, most art projects are a one time thing. Which makes knowledge and experience go to waste. Very little research has been done to organizing art projects. The goal of this report is to map the success factors and struggles for the projects of 'Parels voor de Kunst'. And at the same time it is made clear what is needed for the elderly to successfully organize an interactive art project. This report focusses on the research question: *'What are the success factors and limitations for organizing an art project for the elderly, in which active cultural participation is a key factor?'*

Method: To be able to answer the research question the data of 64 evaluation forms and 3 evaluation meetings of finished 'Parels voor de kunst'- projects, has been collected and analyzed. Also semi structured interviews have been taken with 4 participants, 5 professionals and 3 coordinators from 'Parels voor de Kunst'. The professionals and coordinators were selected based upon a targeted survey. For surveying the participants, a snowball-method has been used for the recruitment.

Results: The process of an art project can be divided into: preparation, execution and continuation. During preparation the search for cooperation is key, for example an artist is looking to work with a care or wellbeing organization.

During the execution this cooperation is the main point of attention. At this point it is clear which role fits whom. And attention is pointed at recruiting and evaluating.

The continuation is focused on the funding the 'Parels voor de Kunst'. And how the respondents see the future of 'Parels voor de Kunst'.

Discussion: By using different methods many factors came forth. These factors from the theoretical part almost completely aligned with reality. Furthermore two new conditions came forth in regard to successfully organizing art projects. A limitation to this research is the difficulty experienced while searching for 'Parels voor de Kunst' participants for the surveys.

Conclusion: This research concludes there are 4 boundary conditions required for a successful art project:

- The project is a cooperation between multiple sectors.
- The project has a leader.
- The project is guided by a professional artist.
- The project has alternative funding sources.

Even though the cooperation between sectors is a boundary condition. It is not a common practise and often leads to struggles. While executing an art project it is important that the organisation keeps an eye on cooperation, recruiting and evaluation.

Recommendations: For the organisation behind 'Parels voor de Kunst' it is recommended to stimulate cooperation by means of organising peer meetings. It is also important they take the perspective of the participants into consideration.

For the organisation of Muzehof, initiator of 'Parels voor de Kunst', the task lies ensuring durability for their art projects.

And finally the (future) professionals will receive pointers for organising and executing art projects for the elderly.

1. Kunst en kunstbeoefening voor alle leeftijden

1.1 Aanleiding

Kunst en kunstbeoefening speelt een belangrijke rol bij zingeving en welzijn van ouderen (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012). Mensen hebben op oudere leeftijd de behoefte om zich kunstzinnig te ontwikkelen (Collins, 2015) (Fonds Sluyterman van Loo, 2016). Daarom is het voor ouderen waardevol om te participeren in kunst. Zij hebben na hun pensioen namelijk nog veel gezonde en betekenisvolle jaren voor de boeg (Rogels, 2011).

‘Cultuurparticipatie omvat alle vormen van het actief beoefenen en artistiek ontwikkelen van, of betrokken zijn bij cultuur in de vrije tijd’ (Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst, 2015). Cultuurparticipatie is in te delen in actieve en passieve cultuurparticipatie. Passieve cultuurparticipatie is het bezoeken en beschouwen van cultuur. Actieve cultuurparticipatie is het actief beoefenen en artistiek ontwikkelen van, of betrokken zijn bij cultuur, zoals muziek maken en zingen. Bij actieve cultuurparticipatie staat dus maken, doen en leren centraal’ (Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst, 2015). Bij dit onderzoek wordt de definitie actieve cultuurparticipatie van het LKCA gehanteerd.

1.1.1 De meerwaarde van cultuurparticipatie

‘Kunst kan iets heel bijzonders doen, omdat het mensen uit hun comfortzone haalt waar ze hun hele leven inzaten (...) En kunst opent luikjes die anders dicht zouden blijven. Je kunt met mensen in contact komen en verbindingen leggen. Als er dan iets belangrijker is in het gelukkig oud worden, dan is het de verbinding met andere mensen. Je hebt pas een identiteit in relatie met iemand anders’.

Joris Slaets, hoogleraar ouderengeneeskunde

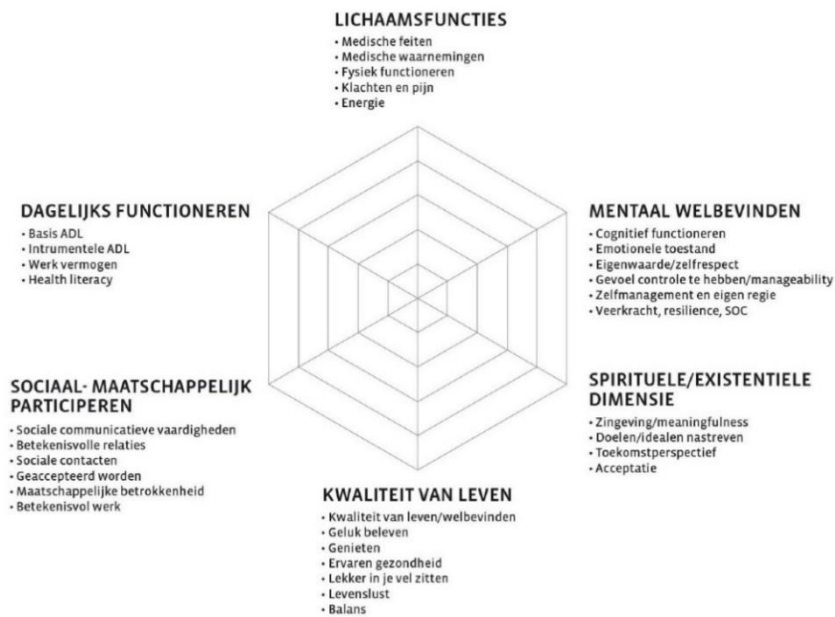
Dit citaat van Joris Slaets is afkomstig uit ‘Krasse kunst’. In deze vierdelige serie vertellen verschillende mensen wat kunst voor hen betekent (Sluyterman van Loo, 2016). ‘Krasse kunst’ laat zien dat cultuurparticipatie iets positiefs met ouderen doet. Bij het kijken naar kunst worden meerdere hersengebieden geactiveerd. Tijdens het maken van kunst worden samenwerkingsverbanden tot stand gebracht tussen hersengebieden, die op afstand van elkaar liggen. Kunst is nodig voor de hersenen om te groeien naar het hoogst haalbare niveau en om achteruitgang tegen te gaan (Scherder, 2015). Cultuurparticipatie is voor ouderen een stimulans om actief te blijven. Deelname aan kunst en cultuur kan er toe bijdragen dat ouderen langer zelfstandig thuis blijven wonen (Grossi, Blessi, Sacco, & Buscema, 2012).

Cultuurparticipatie zorgt daarnaast voor zelfvertrouwen en een positiever zelfbeeld (Collins, 2015) (Fonds Sluyterman van Loo, 2016) (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012). Niet alleen de oudere ondervindt positieve effecten, ook de omgeving merkt de effecten op de oudere. De mantelzorg wordt bijvoorbeeld meer ontlast, de professional merkt dat de cliënt vrolijker is en de zorg- of welzijnsorganisatie kan een vernieuwend aanbod tegen lagere kosten aanbieden (Campen, 2016). De positieve effecten hebben als gevolg dat ouderen door kunstbeoefening een betere beleving van hun fysieke- en psychische gezondheid en maatschappelijke participatie ervaren (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

Gezondheid is echter meer dan het zich lichamelijk, sociaal en geestelijk goed voelen (zie figuur 1). De effecten van cultuurparticipatie passen daarom beter bij de nieuwe definitie van Huber over gezondheid, namelijk:

‘Gezondheid als het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven’
(Huber, 2011).

PIJLERS VOOR POSITIEVE GEZONDHEID

Figuur 1 Pijlers voor positieve gezondheid (Huber, 2011)

Cultuurparticipatie zou daarom kunnen bijdragen aan de positieve gezondheid van ouderen.

1.1.2 Cultuurparticipatie is niet vanzelfsprekend

Ieder mens heeft recht op kunst en cultuur. In de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens staat in artikel 27 lid 1 beschreven:

‘Een ieder heeft het recht om vrijelijk deel te nemen aan het culturele leven van de gemeenschap, om te genieten van kunst en om deel te hebben aan wetenschappelijke vooruitgang en de vruchten daarvan’.

(United Nations Human Rights, 1998)

De Europese Commissie beschouwt de positieve impact van cultuurparticipatie als een sociale en maatschappelijke uitdaging in ‘gezond ouder worden’. Vergrijzing wordt niet als een probleem gezien, maar als een kans (Long Live Arts, 2016). Hoewel cultuurparticipatie een recht is, is deelname aan kunst en cultuur in Nederland (nog) niet vanzelfsprekend. Slechts de helft van de Nederlandse bevolking doet aan een vorm van cultuurparticipatie (Raad voor Cultuur, 2014). Dat cultuurparticipatie niet vanzelfsprekend is, heeft er mee te maken dat er in Nederland nog weinig ruimte voor is. Door bezuinigingen zijn voorzieningen verdwenen, waardoor kwaliteit en continuïteit van het kunstaanbod onder druk is komen te staan. Wel krijgen particuliere initiatieven meer de ruimte. Er ontstaan meer netwerken van burgers, culturele instellingen, verenigingen en private partijen waarvan de overheid wel deel uitmaakt, maar niet de aansturende partij is. De overheid zou cultuurparticipatie meer moeten stimuleren en faciliteren (Raad voor Cultuur, 2014). Door te investeren in cultuurparticipatie dragen gemeenten bij aan de positieve gezondheid van ouderen. Zij kunnen ouderen over een drempel heen helpen, waardoor eenzaamheid, sociale isolatie en gezondheidsproblemen bij ouderen verminderen (Hout, Poll, & Tal, 2016).

1.2 Programma Parels voor de Kunst

Een voorbeeld van een initiatief dat cultuurparticipatie bevordert, is het tweejarig programma Parels voor de Kunst. In samenwerking met culturele, zorg- en welzijnsorganisaties worden culturele projecten voor 60-plussers in Zutphen, Lochem en Brummen gerealiseerd. Muzehof Centrum voor de Kunsten in Zutphen is initiatiefnemer en kartrekker van Parels voor de Kunst. In twee jaar tijd worden zoveel mogelijk culturele activiteiten voor en door ouderen georganiseerd. Ouderen kunnen bij Parels voor de Kunst meedoen aan verschillende activiteiten, zoals dans, theater, schrijven of beeldende kunst. In figuur 2 worden de verschillende kunstprojecten kort toegelicht, die bij het praktijkgericht onderzoek betrokken zijn geweest.

Intergenerationele kunstprojecten	Kunstprojecten voor mensen met dementie	Andere kunstprojecten
• Gloeidraadjes 'Het geheugen van Zutphen' Zestigplussers delen herinneringen uit hun eigen Zutphense jeugd met de huidige jongeren.• Van Rijm tot Rap (afgerond) Ouderen hebben samen met jongeren herinneringen opgehaald bij het zingen van hun lievelingsliedjes.• Van inkt tot Ipad (afgerond) In dit kunstproject hebben ouderen herinneringen over het (industriële) erfgoed samen met de jongeren gedeeld.	• De tuin van mijn oma (afgerond) Deelnemers hebben twee tuinen bezocht en vervolgens een schilderij gemaakt over de tuin van vroeger.• Van Rijm tot Rap (afgerond) Ouderen hebben samen met jongeren herinneringen opgehaald bij het zingen van hun lievelingsliedjes.• Van inkt tot Ipad (afgerond) In dit kunstproject hebben ouderen herinneringen over het (industriële) erfgoed samen met de jongeren gedeeld.	• Muziek Atelier Bij het Muziek Atelier spelen deelnemers met verschillende muziekinstrumenten samen muziekstukken.

Figuur 2 Overzicht Parels voor de Kunst-projecten die bij het onderzoek betrokken zijn geweest

1.2.1 Samenstelling projectorganisatie kunstproject Parels voor de Kunst

De organisatie van een kunstproject bestaat uit een professionele kunstenaar en een samenwerkende zorg- of welzijnsorganisatie. De kunstenaar beoefent een kunstdiscipline, zoals beeldende kunst, muziek, literatuur, fotografie of theater. De samenwerkende organisatie kan een woonzorgcentrum of een dagbesteding zijn. Samen bedenken en dienen zij een projectplan in bij het programma Parels voor de Kunst. Parels voor de Kunst biedt subsidie aan om kunstprojecten in Zutphen, Brummen en Lochem uit te kunnen voeren.

1.2.2 Doelen Parels voor de Kunst

Momenteel draaien bij Parels voor de Kunst twintig projecten, waarvan er vier afgerond zijn. Na 1 februari 2017 komen er nieuwe projecten bij. De organisatie van Parels voor de Kunst wil met het programma de lokale infrastructuur van kunst en zorg met elkaar in contact brengen, zodat meer ouderen toegang krijgen tot kunst en kunstbeoefening. Daarnaast hoopt zij dat door het programma de sectoren kunst, zorg en welzijn meer met elkaar gaan samenwerken en er een positieve samenwerking ontstaat.

De organisatie van Parels voor de Kunst wil bovendien aan de hand van de projecten een werkwijze ontwikkelen, waarmee organisaties goedlopende projecten voor ouderen en cultuur kunnen organiseren. In deze werkwijze komen tips te staan hoe organisaties makkelijker ouderen aan culturele activiteiten kunnen laten deelnemen. Kunstprojecten zijn vaak eenmalig, waardoor kennis en ervaring verloren gaan (Campen, 2016). Parels voor de Kunst hoopt hiermee dat de werkwijze ervoor zorgt dat incidentele (Parels) kunstprojecten, structurele kunstprojecten worden.

1.3 Probleemstelling, doelstelling en onderzoeksvraag

1.3.1 Probleemstelling

De sectoren zorg en kunst werken momenteel weinig samen. Hierdoor is het kunstaanbod onvoldoende of sluit het aanbod niet goed aan bij de individuele interesses van ouderen (Fonds Sluyterman van Loo, 2016). Daarnaast zijn kunstprojecten vaak eenmalig, waardoor kennis en ervaring verloren gaan (Campen, 2016). Politici, beleidsmakers en financiers zijn steeds meer geïnteresseerd in de effectiviteit en het rendement van projecten, die zijn gericht op het verbeteren van welzijn. Er is vraag naar een manier om de resultaten en effecten van de professional inzichtelijk te maken (Mateman & Groot, 2014). Doordat kennis en ervaring door eenmalige kunstprojecten verloren gaan, is nog weinig onderzoek naar het proces van het organiseren van kunstprojecten gedaan (Campen, 2016). Het is nog onbekend wat de succesfactoren en belemmeringen zijn in de voorbereiding en uitvoering van kunstprojecten.

1.3.2 Doelstelling

De doelstelling is om de succesfactoren en belemmeringen van Parels voor de Kunst binnen zes maanden in kaart te brengen en in een (tussentijds) advies te beschrijven en te presenteren wat nodig is om een succesvol participatief kunstproject voor ouderen te kunnen organiseren.

1.3.3 Onderzoeksvraag

Wat zijn succesfactoren en belemmeringen voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen, waarbij actieve cultuurparticipatie centraal staat?

1.3.4 Uitleg begrippen

In Tabel 1 worden de begrippen opgesomd die in deze bachelorthesis worden gebruikt.

Tabel 1 Uitleg begrippen

	Uitleg
<i>Actieve cultuurparticipatie</i>	Het actief beoefenen en artistiek ontwikkelen van of betrokken zijn bij kunst en cultuur, zoals muziek maken en beeldhouwen. Bij actieve cultuurparticipatie staat het maken, doen en leren centraal.
<i>Succesfactoren</i>	Factoren die bepalen in hoeverre een project in de voorbereiding en uitvoering van Parels voor de Kunst succesvol is.
<i>Belemmeringen</i>	Aspecten die het succes van Parels voor de Kunst-projecten in de voorbereiding en uitvoering belemmeren.
<i>(Kunst)project</i>	Parels voor de Kunst heeft verschillende projecten in de gemeente Zutphen, Brummen en Lochem. Een project bestaat uit meerdere (of een reeks van) activiteiten, die actieve cultuurparticipatie bij ouderen stimuleren. Een voorwaarde van een project is dat de kunstsector samenwerkt met de zorg- of welzijnssector.
<i>Deelnemers</i>	Mensen die aan Parels voor de Kunst-projecten deelnemen. Dit kunnen zowel kinderen als ouderen zijn. In dit onderzoeksverslag ligt de nadruk op de oudere deelnemers.
<i>Professionals</i>	Mensen uit de kunst-, zorg- en welzijnssector die een Parels voor de Kunst-project organiseren.

1.4 Theoretisch kader

In het theoretisch kader is onderzocht welke factoren uit de literatuur bekend zijn over kunstprojecten voor ouderen. Eerst is geïventariseerd welke factoren effect hebben op deelname aan een kunstactiviteit. Zonder deelnemers is er namelijk geen kunstproject. Vervolgens zijn de voorwaarden in kaart gebracht waaraan de organisatie een kunstproject moet voldoen om het succesvol te laten verlopen.

1.4.1 Stimulerende en belemmerende factoren voor deelname ouderen aan kunstactiviteiten

Om ervoor te zorgen dat ouderen (blijven) deelnemen aan een kunstactiviteit, is het van belang om te achterhalen welke stimulerende factoren er zijn om mee te blijven doen aan een kunst- en cultuuractiviteit en wat hen daarvan weerhoudt. Het onderzoek van Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers (2012) benoemt factoren die voor ouderen stimulerend werken en belemmerend kunnen werken. In tabel 2 zijn de factoren kort samengevat. De pijlen geven aan dat een factor zowel positief als negatief kan zijn. Voor uitleg van de begrippen wordt naar bijlage 1 verwezen.

Tabel 2 Stimulerende en belemmerende factoren voor deelname kunstactiviteit (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers 2012)

Stimulerende factoren voor deelname	Belemmerende factoren voor deelname
Blijven leren	Gezondheidsproblemen
Deskundige begeleiding	Life event (zoals overlijden partner en verhuizing)
Podiummoment	Niet passend ambitieniveau
Steun sociaal netwerk	Materiële belemmeringen
Bewegen	
Afleiding	
Positieve beeldvorming	Negatieve beeldvorming
Prettige groeps sfeer en sociale contacten	Missen sociale aansluiting
Kortdurende tijdinvestering	Tijdinvestering

1.4.2 Voorwaarden voor de organisatie waaraan kunstprojecten en activiteiten, gericht op kunstbeoefening van ouderen moeten voldoen

Uit hetzelfde onderzoek van Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers (2012) komen vier voorwaarden naar voren die belangrijk zijn voor het succes van een kunstproject. Dat zijn:

1. Een inspirerende initiatiefnemer of innovatieve organisatie;
2. Een deskundige (artistieke) begeleiding;
3. De organisatiekracht en
4. Een financiële basis.

Hieronder worden per voorwaarde succesfactoren en belemmeringen uit de literatuur benoemd.

1. Inspirerende initiatiefnemer of innovatieve organisatie

De initiatiefnemer kan een kunstenaar, oudere of professional zijn (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012). Movisie (2015) geeft in een onderzoek aan dat het belangrijk is dat een projectleider de kar trekt. Hij of zij verbindt een kunstenaar met een organisatie en zorgt voor bekendheid van het kunstproject.

Daarnaast benoemt Movisie (2015) dat het belangrijk is om successen te delen. Mensen weten namelijk niet altijd wat ze van een kunstproject moeten verwachten. Met het delen van successen draagt de organisatie niet alleen bij aan de positieve beeldvorming van ouderen (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012), maar ook kunnen door succeservaringen nieuwe financiers bereikt worden (Movisie, 2015).

2. Professionele (artistieke) begeleiding

Ouderen hechten aan deskundige begeleiding gericht op het aanleren van artistieke vaardigheden en willen ook uitgedaagd worden. Velen willen hun werk graag presenteren. Het is daarom belangrijk dat de professional beschikt over een combinatie van artistieke en sociale capaciteiten (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

Het aanbod moet wel aansluiten op de diverse (ambitie)niveaus (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012). Te hoge of te lage verwachtingen kunnen voor ouderen een belemmering zijn om aan de kunstactiviteit mee te doen (Huhtinen-Hildén, 2014). Daarnaast is het belangrijk dat ouderen zonder ervaring genoeg worden aangemoedigd en gesteund (Huhtinen-Hildén, 2014).

3. Organisatiekracht

Wat er allemaal nodig is om een kunstproject te organiseren, hoort bij organisatiekracht. Het gaat om de organisatie van het kunstproject, de samenwerkingsverbanden en de inzet van de organisatoren (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012). In andere onderzoeken over kunstprojecten komen de volgende succesfactoren rondom organisatiekracht naar voren:

- Een goede samenwerking tussen verschillende sectoren

Een voorwaarde voor het indienen van een project bij Parels voor de Kunst is dat een zorg- of welzijnssector samenwerkt met de kunstsector. Samenwerking tussen verschillende sectoren kan een succesfactor zijn. Uit twee succesvolle kunstprojecten 'kijk in mijn ogen' en '17155' bleek namelijk dat samenwerking tussen gemeenten, zorg- en/of welzijn-professionals en kunstenaars ervoor zorgt dat projecten niet eenmalig zijn, maar gecontinueerd worden. Zij kunnen hun krachten bundelen. Kunstenaars bieden bijvoorbeeld een spiegelfunctie, positieve benadering en out-of-the-box denken. Zorg- en welzijnsprofessionals dragen bij door hun kennis en netwerk in te zetten en beleidsmakers bieden kaders waarbinnen dialoog en creativiteit mogelijk is. Daarnaast is een projectleider noodzakelijk om de partijen te verbinden (Movisie, 2015).

- Draagvlak

Van Campen (2016) benoemt dat succesvolle projecten zich onderscheiden, wanneer veel partijen erbij betrokken worden. Hierbij kan gedacht worden aan ouderen, familie, professionals, artsen, staf en anderen. Het kunstproject draagt niet alleen bij aan de kwaliteit van leven van de oudere, maar ook aan het welbevinden van alle partijen. Wanneer een partij de voordelen van het kunstproject niet inziet, bijvoorbeeld doordat men denkt dat het project de werkdruk verhoogt, wordt de kans op slagen van het kunstproject kleiner geacht.

- Co-creatie met ouderen

Projecten moeten niet voor ouderen, maar met ouderen gecreëerd worden. Hierbij staat centraal persoonlijke aandacht, samen dingen doen en activeren met als doel inspireren (Campen, 2016).

- Werving deelnemers

Bij het organiseren van een kunstproject is goede werving een belangrijke succesfactor (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012). Voor deelname aan kunst en cultuur zijn passie en plezier de belangrijkste drijfveren om actief mee te (blijven) doen (Marinelli, Heimans, & Roseboom, 2014). Het is belangrijk om ouderen persoonlijk aan te spreken op hun (latente) intrinsieke behoefte en op hun ervaring met kunst. Wat niet helpt is ouderen aanspreken op sociale ontmoeting, actieve tijdsbesteding of kunst als therapie (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012). Organisatoren van kunstprojecten zouden vooral moeten kijken wat ouderen willen en nodig hebben om hun leven zin te geven (Marinelli, Heimans, & Roseboom, 2014). 'De kracht om te boeien en betekenis te geven, om te verbazen en te troosten, zijn primaire en intrinsieke waarden van cultuur' (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2014).

Hoewel voor sommige ouderen deelname aan een kunstproject een langgekoesterde droom is, is het voor andere ouderen juist lastiger om mee te doen. Zij denken bijvoorbeeld dat 'iets nieuws leren' niet aan hen is besteed. Deze ouderen denken niet meer te kunnen voldoen aan de eigen verwachtingen of de verwachtingen van de docent. Het is belangrijk om met deze visie rekening te houden (Lectoraat Lifelong Learning in Music Hanzehogeschool Groningen, 2014).

- Randvoorwaarden creëren voor ouderen

Fysieke en psychische gezondheidsproblemen kunnen belemmeringen vormen. De projectorganisatie moet zulke belemmeringen wegnemen (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012). Voor ouderen die bijvoorbeeld door gezondheidsproblemen tijdelijk niet kunnen deelnemen, kan rekening gehouden worden door kortdurende kunstprojecten aan te bieden. Ook moeten organisatoren rekening houden met de duur en de benodigde fysieke en psychische inspanning voor een eindproductie (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

Verhagen (2013) benoemt in haar boek 'Kwaliteit met beleid' vier soorten drempels die klanten (kunnen) tegenkomen als zij zich willen aanmelden voor deelname.

- *Inhoudelijke drempels*: Inhoudelijke drempels zijn drempels die ouderen ervaren bij de aanmeldingsprocedure. De organisatie moet rekening houden met de aanmeldingsprocedure en selectiecriteria.

- *Financiële drempels*: Financiële drempels gaan over de financiële mogelijkheden van ouderen.

- *Fysieke drempels*: Bij fysieke drempels staat de bereikbaarheid, toegankelijkheid en bruikbaarheid van de ruimte centraal.

- *Culturele drempels*: Dit heeft te maken met de manier waarop de oudere zich thuis voelt bij de organisatie. De inrichting van de ruimte is uitnodigend en niet te warm of te koud. Daarnaast kan een culturele drempel bepaald worden door de houding en het taalgebruik van de organisatoren (Verhagen, 2013).

4. Financiële basis

Onzekerheid over financiering is een grote belemmering voor organisaties (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012). Zonder geld is geen project mogelijk. In de meeste gevallen is geld uit eigen bijdrage van de deelnemers en uit kaartverkoop niet voldoende. Gemeenten en fondsen zouden zich meer moeten inzetten op meerjarige projecten om meer continuïteit mogelijk te maken (Movisie, 2015).

1.4.3 Conclusie theoretisch kader

Hoewel cultuurparticipatie een positief effect heeft bij ouderen, behoort deelname van ouderen aan kunst- en cultuuractiviteiten niet tot het reguliere aanbod in de kunst-, welzijns- en zorgsectoren. Er zijn vier voorwaarden voor een succesvol kunstproject, namelijk *een inspirerende initiatiefnemer of innovatieve organisatie, een deskundige (artistieke) begeleiding, de organisatiekracht en een (gezonde) financiële basis*. Aan de hand van de gevonden literatuur is in tabel 3 een ordeningskader gemaakt, dat bij het proces van het organiseren van een kunstproject benut kan worden.

Tabel 3 Ordeningskader succesfactoren en belemmeringen voor organisatie kunstprojecten

Voorwaardelijke rollen in kunstproject	Succesfactoren	Belemmeringen
1. Inspirerende initiatiefnemer of innovatieve organisatie	- Projectleider is van belang om de kar te trekken - Delen van successen	
2. Professionele (artistieke) begeleiding	- Ouderen hechten aan professionele begeleiding gericht op sociale en artistieke vaardigheden.	- Ouderen met een te hoog of te laag (ambitie)niveau
3. Organisatiekracht	- Goede samenwerking tussen verschillende sectoren - Draagvlak - Co-creatie, in hoeverre worden ouderen betrokken bij de activiteit? - Doordachte werving deelnemers - Randvoorwaarden creëren voor oudere deelnemers - Belemmeringen wegnemen	Draagvlak - Organisatie, professional of oudere ziet de voordelen van het kunstproject niet in Werving - Ouderen worden niet aangesproken op (intrinsieke) behoeften - Ouderen hebben een negatieve visie over deelname (iets nieuws leren is voor mij niet weggelegd) Randvoorwaarden creëren - De organisatie houdt niet rekening met inhoudelijke, fysieke, financiële en culturele drempels bij ouderen
4. Financiële basis	- Geld voor meerjarige projecten	- Onzekerheid over financiën - Alleen eigen bijdrage vragen deelnemers is niet voldoende.

2. Methoden en technieken

In dit hoofdstuk worden de gebruikte methoden en technieken van het onderzoek naar de succesfactoren en belemmeringen van Parels voor de Kunst projecten uitgewerkt.

2.1 Keuze kwalitatief onderzoek

Er is gekozen voor een kwalitatief onderzoek om de succes- en belemmeringsfactoren voor het project Parels voor de Kunst te kunnen bepalen. Bij een kwalitatief onderzoek kan de beleving van de mensen, die het kunstproject organiseren of eraan deelnemen, achterhaald worden. Het is hiermee mogelijk om dieper op de onderwerpen in te gaan, zodat de details van de succesfactoren en belemmeringen inzichtelijk worden gemaakt.

2.2 Methoden kwalitatief onderzoek

In deze paragraaf worden de gekozen methoden van kwalitatief onderzoek en de manier van data-analyse toegelicht.

2.2.1 Verzamelen van secundaire data

Parels voor de Kunst heeft evaluatieformulieren en evaluatiegesprekken van de afgeronde projecten verzameld. Een evaluatie maakt inzichtelijk hoe iets beter moet en welke factoren een project succesvol maken (Verhoeven, 2014). Deelnemers en professionals vullen aan het eind van het kunstproject de evaluatieformulieren in. Een voorbeeld van een vragenlijst voor deelnemers is in bijlage 2 te vinden. Aan de hand van de evaluatieformulieren voeren de (drie) coördinatoren evaluatiegesprekken met de professionals van het kunstproject. Aan de coördinatoren is gevraagd de evaluatieformulieren verzameld en de evaluatiegesprekken opgenomen mochten worden. Drie evaluatiegesprekken zijn vervolgens uitgeschreven in transcripties.

2.2.1.1 Secundaire data-analyse van evaluatieformulieren en evaluatiegesprekken

Er zijn in totaal 64 evaluatieformulieren van deelnemers, zes evaluatieformulieren van professionals en drie evaluatiegesprekken geanalyseerd. Een overzicht van de gebruikte en geanalyseerde data staat in tabel 4.

De data uit de evaluatieformulieren en gesprekken zijn deductief geanalyseerd. De codes zijn gebaseerd op de literatuur, maar er was tijdens de analyse ook ruimte voor nieuwe onderwerpen.

Hieronder worden de stappen van de secundaire data-analyse toegelicht:

1. De antwoorden van de evaluatieformulieren en de transcripties van de evaluatiegesprekken zijn los opgedeeld en benoemd met een code. De antwoorden zijn nog wel te herleiden naar het project en de bijbehorende vragen. Antwoorden met alleen 'nee', 'ja', 'weet ik niet' of 'ok' zijn niet meegenomen in de analyse. Bij de analyse van de evaluatieformulieren is onderscheid gemaakt tussen (oudere) deelnemers en kinderen van de basisschool, omdat in dit onderzoek alleen het perspectief van de ouderen is meegenomen.
2. Alle fragmenten met dezelfde code zijn in een tabel bij elkaar gezet.
3. Van alle codes is vervolgens een codeboom gemaakt (zie bijlage 3 en 4).

Tabel 4 Overzicht gebruikte en geanalyseerde data secundaire analyse

Project	Secundaire analyse evaluatieformulieren		Secundaire analyse van evaluatiegesprekken
	Deelnemers	Professionals	Coördinator en professional(s)
Dansen door het leven groep 1	10 deelnemers (2 mannen en 8 vrouwen) Leeftijd: 70-88 jaar	Activiteitenbegeleider	Evaluatiegesprek met dansdocent en coördinator Zutphen Duur: 42:30
Dansen door het leven groep 2	11 deelnemers (4 mannen en 7 vrouwen) Leeftijd: 85-94 jaar	Activiteitenbegeleider	
Van Rijm tot Rap	22 kinderen en 11 ouderen (8 jongens en 14 meisjes / 5 mannen en 6 vrouwen) Leeftijd: 11-75 jaar	Formulieren van de organisatoren ontbreken	Telefonisch gesprek met muziekdocent Duur: 30:00
Van Inkt tot Ipad	Meer dan 10 deelnemers (1 man en 9 vrouwen) Formulieren van de kinderen ontbreken Leeftijd: 11-94 jaar	Activiteitenbegeleider Kunstenaar Projectcoördinator	
De tuin van mijn oma	Evaluatieformulieren niet ingevuld Leeftijd: 60-70 jaar	Hebben organisatoren gezamenlijk ingevuld, totaal 1 formulier	Evaluatiegesprek met kunstenaars, medewerker Odensehuis, vrijwilliger en coördinator Zutphen. Duur: 46:06
Totaal	64 evaluatieformulieren	6 evaluatieformulieren	3 evaluatiegesprekken

2.2.2 Semigestructureerde interviews

Naast het analyseren van secundaire data is er gekozen voor het houden van semigestructureerde interviews. Een interview is een vraaggesprek waarin de beleving van geïnterviewde persoon vooropstaat (Verhoeven, 2014). De semigestructureerde interviews zijn een aanvulling op de secundaire analyse. Er kan namelijk gekeken worden of de succesfactoren en belemmeringen overeenkomen met de voorgaande methode. Ook kan er met de semigestructureerde interviews dieper worden ingegaan op de onderwerpen die uit secundaire data-analyse naar voren zijn gekomen.

2.2.2.1 Onderzoekspopulatie

Voor de interviews zijn de respondenten selectief gekozen. Selectief wil zeggen dat de respondenten aan bepaalde criteria moeten voldoen. De respondenten moeten bijvoorbeeld meedoen of betrokken zijn bij de coördinatie of uitvoering bij een Parels voor de Kunst-project. Voor het kwalitatief onderzoek zijn de volgende mensen geïnterviewd:

- Drie coördinatoren (Zutphen, Brummen en Lochem)

De coördinatoren zijn de ondersteuners van de programmaleider. Zij houden de programmaleider op de hoogte van de projecten in hun eigen gemeente. De coördinatoren zijn verantwoordelijk voor het werven van nieuwe partners voor kunstprojecten en monitoren de voortgang van Parels voor de Kunst-projecten. Iedere gemeente heeft een coördinator als contactpersoon. De uitvoerders van kunstprojecten kunnen bij een coördinator terecht voor vragen en advies. De coördinatoren zijn belangrijk om te interviewen, omdat zij vanaf het begin bij Parels voor de Kunst betrokken zijn. Zij hebben ervaring opgebouwd en weten wat een kunstproject succesvol maakt.

- Vijf professionals (van lopende Parels voor de Kunst-projecten)

De professionals zijn mensen uit de kunst-, welzijns en/of zorgsector. Zij zijn verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van het kunstproject. De professionals zijn belangrijk om te interviewen, om inzicht te verschaffen in het proces van organiseren.

- Vier deelnemers (die aan een project van Parels voor de Kunst hebben meegedaan)

Het interviewen van de deelnemers is uiteraard belangrijk om inzicht te krijgen in hun belevingswereld. Ten slotte zijn alle projecten gericht op de deelnemers.

Een overzicht van de kenmerken van alle respondenten is in tabel 5 te vinden.

Steekproef en selectiecriteria respondenten

De coördinatoren, professionals en deelnemers zijn via een informatieve email benaderd. Via de programmaleider, de directeur van Muzehof en de coördinatoren zijn de contactgegevens beschikbaar gesteld. Onder de coördinatoren en de professionals is er sprake van een doelgerichte steekproef. Respondenten werden bewust gekozen op kenmerken, zoals hun functie (voor de coördinatoren) en bij professionals gold dat ze op dat moment nog bezig moesten zijn met de uitvoering van een kunstproject. Tijdens de interviewfase was er echter maar één lopend project. Er is daarom gekozen om ook professionals en deelnemers te interviewen van al afgeronde projecten. Onder de deelnemers is een sneeuwbalsteekproef gehouden. Aan twee projecten werd aan organisatoren van kunstprojecten gevraagd of zij deelnemers wilde aandragen. Er waren van de twee projecten maar twee deelnemers die mee wilden doen aan het interview. Omdat twee deelnemers te weinig waren om een uitspraak te kunnen doen, zijn ook respondenten gevraagd bij een vergelijkbaar kunstproject. Dit kunstproject viel niet onder Parels voor de Kunst.

Tabel 5 Overzicht kenmerken professionals, coördinatoren en deelnemers die hebben deelgenomen aan semigestructureerde interviews

	Professionals	Coördinatoren	Deelnemers
De Tuin van mijn Oma (afgerond)	Kunstenaar en medewerker Odensehuis Duur: 37:58	Coördinator Zutphen Duur: 58:44	Vrouw, 71 jaar, alleenstaand/ mantelzorger Duur: 35:00
Zingend en Swingend			
Het geheugen van Zutphen (Gloeidraadjes)	Kunstenaar Duur: 61:39		Vrouw, 78 jaar, alleenstaand Duur: 46:41
Het muziekatelier			Man, 88 jaar, getrouwd Duur: 33:35 Vrouw, 75, getrouwd Duur: 40:00
Alle projecten van Stichting Welzijn Brummen (SWB)	Cultuurcoach van SWB en ondersteuner cultuurcoach Duur: 52:04	Coördinator Brummen Duur: 48:20	
Lochem		Coördinator Lochem Telefonisch gesprek Duur: 25:95	
Totaal	5 organisatoren	3 coördinatoren	4 deelnemers

2.2.2.2 Topiclijst

Voor de semigestructureerde interviews is een topiclijst gemaakt. Een topiclijst is een lijst met onderwerpen die de interviewer als leidraad voor het gesprek gaat gebruiken (Verhoeven, 2014). Bij iedere onderwerp staan een aantal open vragen. De topiclijst voor de semigestructureerde interviews zijn gebaseerd op de uitkomsten van de literatuurverkenning (zie paragraaf 1.4.3) en de resultaten uit de analyse van evaluatieformulieren en evaluatiegesprekken (zie bijlage 3 en 4). Achter ieder onderwerp staat tussen haakjes waarop de vraag is gebaseerd. Er zijn drie verschillende topiclijsten gemaakt. Er is een topiclijst voor deelnemers, coördinatoren en professionals (zie bijlage 5). De topiclijst is voorgelegd aan de klankbordgroep en de programmaleider (zie bijlage 6).

2.2.2.3 Data-analyse semigestructureerde interviews

Er zijn totaal twaalf interviews deductief geanalyseerd. Hieronder worden de stappen van de data-analyse toegelicht:

1. De antwoorden uit de transcripties zijn los opgedeeld en benoemd met een code;
2. Alle fragmenten met dezelfde code zijn in een tabel bij elkaar gezet en
3. Van alle codes is vervolgens een codeboom gemaakt (zie bijlage 7).

2.3 Ethiek

Waarborging van de privacy van de respondenten is erg belangrijk. Er is altijd vooraf mondeling toestemming gevraagd voor het verzamelen van gegevens en/of het opnemen van interviews en zijn alle gegevens anoniem verwerkt. Na beoordeling van de bachelorthesis worden de audio-opnames vernietigd.

2.4 Waarborgen kwaliteit

In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de vraag hoe de kwaliteit van het onderzoek is gewaarborgd.

2.4.1 Betrouwbaarheid

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is gebruik gemaakt van meerdere onderzoeksmethoden. Ook is de data-analyse van evaluatieformulieren, evaluatiegesprekken en semigestructureerde interviews op dezelfde wijze uitgevoerd, wat de betrouwbaarheid vergroot. Daarnaast zijn de evaluatiegesprekken en semigestructureerde interviews met audioapparatuur opgenomen en uitgeschreven. De betrouwbaarheid is vergroot doordat de vragen in de topiclijsten hetzelfde zijn. De vragen zijn tijdens het interviewproces niet aangepast. Het proces van analyseren is tenslotte op een dezelfde manier gedaan en bijgehouden.

2.4.2 Validiteit

Interne validiteit

Bij validiteit wordt door de onderzoeker nagegaan in hoeverre het onderzoek vrij is van systematische fouten (Verhoeven, 2014). Voor semigestructureerde interviews is het vooral belangrijk dat begrippen duidelijk zijn omschreven. Dit wordt ook wel begripsvaliditeit genoemd. Begripsvaliditeit zorgt ervoor dat de onderzoeker de begrippen meet, die gemeten moeten worden. De topiclijst is gebaseerd op de literatuur en is ter controle aan de klankbordgroep en de programmaleider voorgelegd. Het begrip actieve cultuurparticipatie is bijvoorbeeld door de onderzoeker tijdens het interview uitgelegd, zodat de respondent geen andere interpretaties van het onderzoek krijgt. De topiclijst is daarnaast bij alle interviews gebruikt, zodat bij ieder interview dezelfde vragen en onderwerpen aan bod zijn gekomen.

Externe validiteit

De steekproef is wel representatief om een uitspraak te kunnen doen over Parels voor de Kunstprojecten, maar niet over alle kunstprojecten in Nederland. Dit komt omdat een aantal factoren lokaal van aard zijn. Bovendien zijn populatiekarakteristieken van de geïnterviewde ouderen niet representatief voor de gehele doelgroep ouderen.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het kwalitatief onderzoek beschreven. Paragraaf 3.1 beschrijft de resultaten van de evaluatiegesprekken die met een secundaire data-analyse zijn verzameld. Paragraaf 3.2 beschrijft de resultaten uit de semigestructureerde interviews.

3.1 Resultaten secundaire analyse evaluatiegesprekken

Tijdens de evaluatiegesprekken zijn er succes- en belemmeringsfactoren naar voren gekomen die betrekking hebben op de organisatie en de deelnemers van het kunstproject. De codeboom is in bijlage 4 weergegeven.

Project

Een stimulerende factor voor de organisatie van kunstprojecten is de subsidie die aan Parels voor de Kunst is toegekend. Deze subsidie biedt professionals namelijk mogelijkheden om nieuwe projecten voor ouderen te realiseren.

Het inzetten van vrijwilligers is een succesfactor. Zij zorgen ervoor dat mensen met dementie aanwezig kunnen zijn bij een activiteit door ze te halen en te brengen. Vrijwilligers hielpen ook bij het invullen van de evaluatieformulieren.

*'We vonden het moeilijk om aan de deelnemers te vragen om een formulier in te vullen. We wisten van een aantal deelnemers dat we het beter niet konden vragen, maar er zijn wel een paar die het met begeleiding kunnen'.
professional kunstproject*

Samenwerking

De samenwerking verliep bij de afgeronde projecten 'goed', 'prima', 'leuk' en 'leerzaam'. Een respondent gaf aan dat de samenwerking prima verliep, omdat ze met de betrokken organisatie regelmatig overleg had. Het is uit de evaluatiegesprekken verder niet naar voren gekomen wat de samenwerking precies goed maakte.

Een succesfactor binnen de samenwerking is dat het werven van vrijwilligers sneller gaat binnen een zorgorganisatie, dan bijvoorbeeld in een wijk. Dit heeft te maken met het feit dat zorgorganisaties een groot ledenbestand hebben. Daarnaast zijn de ouderen in een zorgorganisatie meestal al bekend met activiteiten en is hierdoor de drempel om mee te doen een stuk lager.

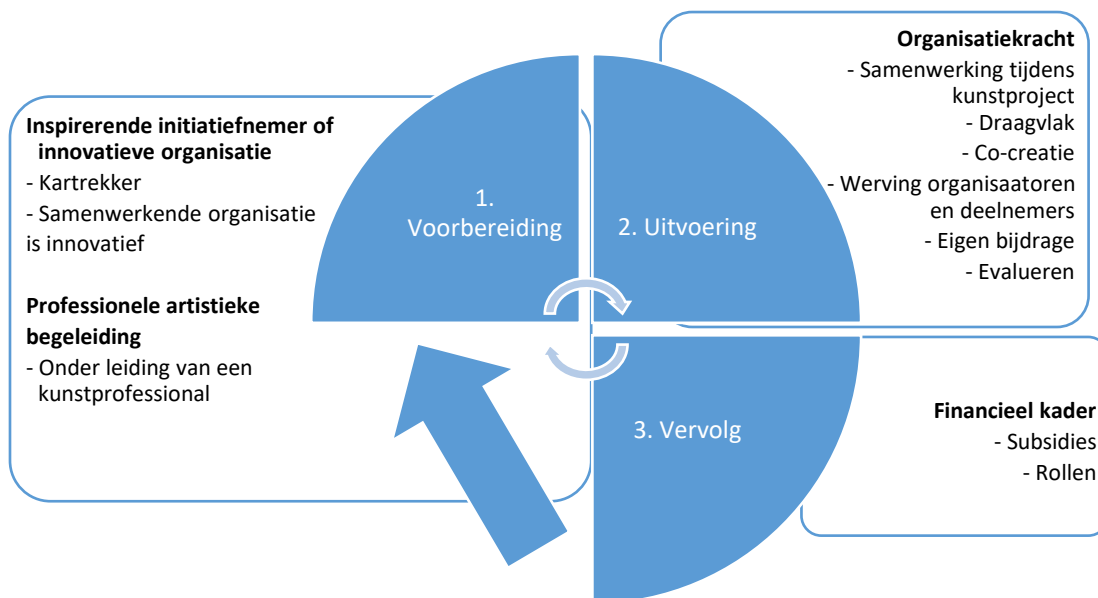
*'Het werven is een stuk moeilijker als je mensen buiten de organisatie wil betrekken (...)
Het is moeilijk om iemand te inspireren als hij nog nooit eerder heeft meegedaan'.
kunstenaar*

Deelnemers

Een belemmering is dat professionals het lastig vinden om de effecten van een kunstproject bij ouderen te meten. In een woonzorgcentrum hebben activiteitenbegeleiders meestal een minder goed contact met het zorgpersoneel en andersom, waardoor zij niet naar de effecten kunnen vragen. Een optie is om het aan deelnemers zelf te vragen wat een kunstproject oplevert, omdat zij dit zelf het beste kunnen aangeven. Bij mensen met dementie is niet altijd te zien wat ze ervan meekrijgen, maar je kunt het ze altijd vragen.

3.2 Resultaten semigestructureerde interviews met coördinatoren, organisatoren en deelnemers

In deze paragraaf worden de resultaten van de interviews met deelnemers, organisatoren en coördinatoren beschreven. De resultaten zijn in te delen in drie hoofdthema's: *voorbereiding, uitvoering en vervolg* (zie figuur 3).

Figuur 3 Belangrijkste succesfactoren en belemmeringen bij het organiseren van een kunstproject

1. Voorbereiding

Inspirerende initiatiefnemer of innovatieve organisatie

Kartrekker

Een kartrekker is een professional uit de zorg-, welzijn- of kunstsector die kunstprojecten stimuleert. Een kartrekker is belangrijk, voor het ontwikkelen van kunstprojecten, omdat hij signalen kan opvangen uit de samenleving, bijvoorbeeld van mantelzorgers. Uit de analyse kwam naar voren dat een kartrekker niet alleen nodig is bij het ontwikkelen, maar ook bij het voortbestaan van een kunstproject.

Samenwerkende organisatie is innovatief

Parels voor de Kunst biedt kansen voor zorg-, welzijns- en kunstprofessionals om een vernieuwd kunstaanbod te creëren voor ouderen. Een samenwerkende organisatie is innovatief als zij openstaat voor kunstprojecten. Coördinatoren en professionals noemen als belemmering dat niet alle organisaties openstaan voor kunstprojecten. Ten eerste hebben zorgorganisaties geen tijd. Ten tweede zien zorgorganisaties geen meerwaarde aan een kunstproject. Bovendien zien zorgprofessionals de samenwerking als een bedreiging voor de activiteitenbegeleiders. Het is daarom belangrijk dat zorgorganisaties de voordelen van het kunstproject inzien.

'Er vindt weinig vernieuwing plaats binnen de doelgroep ouderen en cultuurparticipatie. Dankzij een subsidie komen er ineens kansen en ruimte om ouderen wat nieuws aan te bieden'.

professional kunstproject

(...)

'Zorg en welzijn heeft echt zijn eigen vocabulaire. Het zit ontzettend vast in protocollen en dan merk je dat je er dan meer achteraan moet zitten om ze erbij te betrekken'.

coördinator Parels voor de Kunst

Professionele (artistieke) begeleiding

Onder leiding van een kunstprofessional

De respondenten zien de professionele kunstenaar als een meerwaarde van een kunstproject. Een professionele kunstenaar heeft een eigen artistiek aanbod en benadert de doelgroep vanuit een ander perspectief dan bijvoorbeeld een activiteitenbegeleider. Een succesfactor is dat de kunstprofessional tijdens de activiteit rekening houdt met het niveau van de deelnemers en ze er zoveel mogelijk allemaal bij betreft.

'...Een andere kunstenaar is erg bekwaam in percussie, maar ook tot in het kleinst. Dus ook dit (pakt een theelepeltje en tikt het tegen het koffiekopje) is al iets, weet je wel? Dus de deelnemers hoefden niet een hele grote drempel over.'
professional kunstproject

Uit de interviews kwam naar voren dat niet iedereen geschikt is als kunstprofessional. De vaardigheden van een kunstprofessional lijken volgens de respondenten niet overdraagbaar te zijn. Een kunstprofessional kan zijn vaardigheden bijvoorbeeld niet overdragen op een vrijwilliger.

2. Uitvoering kunstproject

Organisatiekracht

Samenwerking tijdens kunstproject

Wanneer mensen met elkaar gaan samenwerken bij een kunstproject, dan is het belangrijk dat iedereen elkaar als volwaardige partners ziet. Daarom is het van belang dat afspraken over de samenwerking worden gemaakt en dat deze afspraken worden nagekomen. Een samenwerking met professionals uit verschillende sectoren wordt niet als vanzelfsprekend ervaren, omdat kunstenaars een andere (vak)taal spreken dan professionals uit de zorg of welzijn. De verschillen in (vak)taal kunnen zorgen voor miscommunicaties of weerstand van organisaties in de voorbereidingsfase. Daarnaast is het een belemmering als een professional het te druk heeft met andere werkzaamheden, waardoor het voor de samenwerking lastig is om in contact met elkaar te blijven.

Draagvlak

Draagvlak ontstaat als de organisatie van het kunstproject en de deelnemers achter het kunstproject staan. Het draagvlak van de deelnemers kan vergroot worden als zij de ruimte krijgen voor eigen inbreng en initiatief. Bij het inzetten van vrijwilligers kan het draagvlak vergroot worden als vrijwilligers voorafgaand aan de kunstactiviteit instructies krijgen over de methode, de visie en de werkwijze van het kunstproject.

Co-creatie

Met co-creatie hebben deelnemers invloed op het proces en het eindresultaat. Bovendien krijgen de deelnemers door het proces nieuwe inzichten over zichzelf.

*'Het is het belangrijkste dat de deelnemers het leuk vinden en dat ze actief bezig zijn. En dat het kunstzinnig is. Maar ook het proces dat de mensen meemaken. Dat ze daardoor voor verrassingen over zichzelf komen te staan zoals:
'Hé, dit kan ik. Hé wat leuk. Ik wist niet dat ik dit (nog steeds) kon''.*
coördinator Parels voor de Kunst

De deelnemers vinden het kunstproject een succesfactor als de activiteit zorgt voor plezier, ontspanning en gezelligheid. Leeftijd speelt tijdens de activiteit geen rol. Een deelnemer benoemde dat muziek hem helpt om in het 'hier en nu' te zijn.

'Wat er gebeurt als je muziek maakt, of je nu zingt of speelt, je kunt nergens anders aan denken.'
deelnemer

Een andere succesfactor is dat een kunstproject kan leiden tot positieve effecten in het dagelijks leven. Zo geven deelnemers aan dat ze meer durven of zelfs nieuwe activiteiten ondernemen. De kunstactiviteit kan ook het effect hebben dat bijvoorbeeld het maken van muziek de deelnemers helpt om beter met moeilijke situaties om te gaan.

Werving organisatoren

De coördinatoren laten via de (lokale) krant en email weten dat er een nieuwe (subsidie)ronde van Parels voor de Kunst aankomt. Het is belangrijk dat professionals uit de kunst-, zorg- en welzijnssector worden geïnformeerd over het indienen van een projectplan, omdat niet iedereen van het bestaan van Parels voor de Kunst af weet. Tijdens de interviews gaven de coördinatoren aan dat persoonlijk contact het meest zinvol is in de werving. Door middel van een persoonlijk gesprek kunnen zij actief met de gesprekspartner meedenken. Een coördinator gaf aan dat zij het jammer vond dat ze niet iedereen persoonlijk kon spreken, vanwege de beperkte uren die zij kan besteden als coördinator. Er is hierdoor bijvoorbeeld te weinig tijd om achter de zorg- en welzijnspartijen aan te zitten die niets van zich laten horen. Een informatiebijeenkomst zou kunnen helpen om de ontmoeting tussen kunst-, welzijns- en zorgorganisaties te stimuleren. Bij een informatiebijeenkomst ontstaan sneller matches, waardoor nieuwe kunstprojecten kunnen worden ontwikkeld. Wel blijft de timing van de informatiebijeenkomst belangrijk. Een aankondiging van een informatiebijeenkomst was bijvoorbeeld tijdens de zomervakantie, waardoor relatief weinig mensen op de informatiebijeenkomst afkwamen.

Werving deelnemers

Persoonlijk contact is ook voor de organisatie het belangrijkste middel om deelnemers te werven. De helft van de respondenten is door iemand van de organisatie persoonlijk aangesproken. Het werven van deelnemers gaat gemakkelijker als er met organisaties samengewerkt wordt, zoals een woonzorgcentrum, een school en bij ouderen die al bekend zijn met creatieve workshops. Deze organisaties hebben namelijk al persoonlijk contact met de ouderen.

‘Een goed werkend voorbeeld is dat je samenwerkt met het onderwijs. Dan heb je hele korte lijntjes, hele persoonlijke contacten en dan gaat het werven als vanzelf.’
professional kunstproject

De andere helft van de respondenten is door een folder of krant bij het kunstproject terecht gekomen. Deelnemers die zelfstandig thuis wonen, zijn lastiger te bereiken. Een professional vond het lastig om de doelgroep aan te spreken, zonder kwetsend en betuttelend te zijn.

Eigen bijdrage

Deelnemers betaalden voor de ‘Tuin van mijn Oma’ en ‘Zingend en Swingend’ twintig euro voor de hele workshop. Voor de kunstprojecten in Brummen werd een eigen bijdrage van 1,50 tot 2,50 gevraagd. Het is niet bekend wat de deelnemers van deze projecten van de eigen bijdrage vinden, omdat zij niet hebben deelgenomen aan de interviews.

Bij het project ‘Gloeiraadjes’ werd geen eigen bijdrage gevraagd, omdat de organisatie het niet logisch vond dat ouderen en jongeren moeten betalen voor het delen van herinneringen. Ook als de kunstenaar samenwerkte met een school, werd er geen eigen bijdrage gevraagd. De professionals vonden het lastig om de hoogte van de eigen bijdrage vast te stellen, omdat een eigen bijdrage enerzijds een voorwaarde is van Parels voor de Kunst en zij anderzijds de eigen bijdrage niet te hoog wilden maken, om zo geen drempel op te werpen. De deelnemers vonden de eigen bijdrage vanzelfsprekend, omdat de activiteit werd begeleid door een kunstenaar.

‘Kijk, die dirigent die er staat, wil er ook aan verdienen. Hij doet het graag, maar er moet toch brood op de plank.’
deelnemer

Evalueren

Bij één project is de evaluatie alleen mondeling gedaan. De organisatoren en deelnemers hadden aan het eind van iedere activiteit een reflectie. Het schriftelijk evalueren van mensen met dementie vonden de organisatoren lastig, omdat de vragen in het evaluatieformulier te open geformuleerd waren.

3. Vervolg

Financiële basis

Subsidies

De tijd tussen de verschillende subsidierondes van Parels voor de Kunst was voor sommige professionals te lang. Zij moesten soms lang wachten voordat het projectplan ingediend kon worden. Bovendien was de subsidie bij Parels voor de Kunst voor sommige kunstprojecten niet voldoende om het project uit te kunnen voeren. Zij hebben daarom als aanvulling meerdere subsidies aangevraagd, bijvoorbeeld bij Sluyterman van Loo (stimuleringsfonds voor ouderenprojecten) en de Rotary. Een belemmering bij het aanvragen van subsidie is dat de procedure ingewikkeld is en lang duurt. Een subsidie is meestal eenmalig. Er zijn daarom andere manieren van financiering nodig, zodat kunstprojecten meerdere jaren aangeboden kunnen worden. Voorbeelden zijn sponsoring van materialen en verkoop van boeken en ansichtkaarten. De professional die deze voorbeelden gaf, is nog aan het nadenken over hoe zij dit precies vorm gaat geven.

Rollen

Parels voor de Kunst kan volgens coördinatoren en professionals op verschillende manieren een doorstart maken. De gemeente zou bijvoorbeeld een rol kunnen spelen door het thema ouderen en cultuur in het beleid op te nemen. Zij kunnen als uitgangspunt nemen dat kunst toegankelijk moet zijn voor iedereen. Ook zou de gemeente geld kunnen vrijmaken voor kunstprojecten. De zorg- en welzijnsorganisaties zouden een rol kunnen spelen in de toegankelijkheid voor ouderen die het bijvoorbeeld niet zo breed hebben. Ook werd een aanjager voor kunstprojecten genoemd. Een aanjager is een betaalde kracht in de kunst-, zorg, of welzijnssector die nieuwe kunstprojecten stimuleert en begeleidt.

*'Als de gemeente iemand kan financieren, dan kan die welzijnsprojecten aanjagen.
Iemand die er tijd voor heeft. Een kunstproject is altijd een combinatie van tijd en geld.
Dus als je alleen geld hebt, dan kom je nergens, want dan heb je niemand die het
uitvoert. Het moet wel georganiseerd worden, aangejaagd'*
coördinator Parels voor de Kunst

4. Discussie en conclusie

In de discussie wordt er kritisch naar methoden, technieken en resultaten gekeken. De discussie bestaat uit een methodologische verantwoording en een inhoudelijke discussie. In de discussie worden de meest relevante resultaten geïnterpreteerd. Na de discussie wordt in de conclusie een antwoord gegeven op de onderzoeksvraag.

4.1 Discussie

4.1.1 Methodologische verantwoording

Theoretisch kader

Bij het theoretisch kader is vooral Nederlandse vakliteratuur geraadpleegd, omdat cultuurparticipatie in Nederland op een andere manier wordt ingevuld dan in andere landen. Mogelijke succesfactoren en belemmeringen kunnen uit buitenlandse studies in andere landen wel van toepassing zijn, maar in Nederland niet. Het raadplegen van Nederlandse vakliteratuur heeft ervoor gezorgd dat begrippen als organisatiekracht geconcretiseerd zijn, waardoor het begrip adequaat gemeten kon worden gedurende het onderzoek.

Inzet van meerdere onderzoeksmethoden

De inzet van meerdere onderzoeksmethoden, zoals semigestructureerde interviews en het verzamelen van secundaire data, leverden legio factoren op. Die veelheid laat zien dat een kunstproject organiseren dynamisch en complex is. Ieder kunstproject is namelijk uniek en er zijn veel factoren die invloed hebben op het verloop van het project. De meeste factoren werden door minimaal drie respondenten genoemd. Het is daarom niet duidelijk of verzadiging is opgetreden. Wel zijn de factoren te herleiden naar bepaalde thema's, die uit de analyse van de verschillende methodes naar voren zijn gekomen. De thema's 'werving' en 'samenwerking' kwamen bijvoorbeeld uit beide analyses naar voren. Hiermee wordt aangetoond dat de verschillende onderzoeksmethoden hebben bijgedragen aan het in kaart brengen van verschillende factoren die van belang zijn voor de organisatie van een kunstproject. Dus de uitkomsten van de verschillende onderzoeksmethoden vulden elkaar aan.

Helaas ontbraken bepaalde antwoorden uit de evaluatieformulieren of waren te summier om een uitspraak te kunnen doen over succesfactoren en belemmeringen. Wel zijn de thema's uit evaluatieformulieren (zie bijlage 3) gebruikt voor het maken van een topiclijst (zie bijlage 5).

Beperkingen van het onderzoek

Het was lastig om deelnemers van Parels voor de kunst-projecten te vinden voor het interview. Om de beleving van de deelnemers erg belangrijk is voor het onderzoek, zijn deelnemers gezocht bij een vergelijkbaar kunstproject die niet onder Parels voor de Kunst-projecten vielen. Het interviewen van deelnemers bij een vergelijkbaar kunstproject heeft geen negatieve invloed gehad op de resultaten, want hun ervaringen over cultuurparticipatie kwamen grotendeels overeen met de ervaringen van de enkele deelnemers die wel aan een Parels voor de Kunst-project hebben meegedaan. Alleen vormen deze groep respondenten een minder goede afspiegeling dan de professionals en coördinatoren, omdat de respondentengroep van de deelnemers ondervertegenwoordigd zijn.

Twee interviews werden met meerdere professionals tegelijk gehouden. Dit kan als beperking van het onderzoek gezien worden, omdat de kans groter is dat persoonlijke meningen niet aan bod komen. Dit was bij de interviews niet het geval, omdat de professionals bij iedere vraag de ruimte kregen om hun eigen mening te geven. Ook was er bij een interview sprake van tijdsdruk. Een respondent moest namelijk eerder weg, waardoor het interview eerder werd afgerond. Het interview is daardoor oppervlakkig gebleven dan de andere, omdat niet te lang op een vraag kon worden ingegaan. Vanwege de beperkte tijd van de onderzoeker is ervoor gekozen om het interview niet te verplaatsen naar een andere dag.

4.1.2 Inhoudelijke discussie

Bij de inhoudelijke discussie worden de overeenkomsten en verschillen tussen theorie en praktijk toegelicht.

Overeenkomsten uit de theorie

Volgens de literatuur zijn vier voorwaarden nodig voor een succesvol kunstproject. (inspirerende initiatiefnemer of innovatieve organisatie, professionele (artistieke) begeleiding, organisatiekracht en financiële basis (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012)). In de praktijk kwamen deze voorwaarden ook naar voren.

Bij de voorwaarde *Inspirerende initiatiefnemer of innovatieve organisatie* benoemden de respondenten dat er iemand nodig is die de kunstprojecten stimuleert en dat de samenwerkende organisaties open moeten staan voor de samenwerking.

Verder zou volgens de respondenten een kartrekker die intersectorale samenwerking kunnen stimuleren. Over deze rol van de kartrekker hebben Habraken, Brouwers & Bongers (2015) wetenschappelijk artikel geschreven.

Bij de voorwaarde *professionele (artistieke) begeleiding* zien de respondenten de kunstenaar als meerwaarde van het kunstproject. De respondenten vinden bij *organisatiekracht* een goede samenwerking op organisatieniveau en samenwerking met de deelnemers belangrijk.

Bij de *financiële basis* hebben de respondenten het belang van de subsidie van Parels voor de Kunst benoemd.

Twee nieuwe voorwaarden voor een succesvol kunstproject

Naast overeenkomsten uit de theorie kwamen nog twee voorwaarden voor een succesvol kunstproject in de praktijk naar voren. De eerste voorwaarde is dat er samenwerking tussen de sectoren kunst, zorg en welzijn moet zijn. Uit de interviews komt naar voren dat de intersectorale samenwerking niet vanzelfsprekend is. Het is daarom belangrijk dat de samenwerking gestimuleerd wordt, omdat de samenwerking tussen de sectoren kunst, zorg en welzijn zowel een voorwaarde als een succesfactor is. De tweede voorwaarde is dat het kunstproject meerdere financieringsbronnen heeft. Een subsidie van Parels voor de Kunst biedt volgens de respondenten kansen tot ontwikkeling van nieuwe kunstprojecten, maar een subsidie is meestal eenmalig. Er zijn daarom meerdere middelen nodig om een kunstproject duurzaam te maken.

Nuances succesfactoren en belemmeringen uit de literatuur

De succesfactoren en belemmeringen voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen komt in de literatuur nagenoeg overeen met de praktijk. Het enige verschil is dat het kwalitatief onderzoek inzicht geeft in wat een factor precies inhoud. Om een voorbeeld te geven wordt in de literatuur beschreven dat een goede werving een succesfactor is. Uit de resultaten komt naar voren wat concreet goede werving is, namelijk: persoonlijk contact.

Opvallende succesfactoren en belemmeringen uit de praktijk

Hoogte eigen bijdrage

Uit de resultaten kwam naar voren dat professionals het lastig vinden om een eigen bijdrage vast te stellen, terwijl de ondervraagde deelnemers daarentegen geen moeite hadden met het betalen van een eigen bijdrage. Zij vonden een eigen bijdrage vanzelfsprekend vanwege de inzet van een (professionele) kunstenaar. De vraag is echter wel of de deelnemers representatief zijn voor alle deelnemers van projecten van Parels voor Kunst, aangezien er slechts vier deelnemers ondervraagd zijn. Bovendien is deze vraag niet in evaluatieformulieren opgenomen, waardoor het antwoord niet duidelijk is. Er is daarom meer onderzoek nodig naar de invloed van de hoogte van de eigen bijdrage van deelnemers.

Evalueren

Evalueren van het project met de deelnemers erbij wordt in de literatuur als succesfactor beschreven (Campen, 2016). Evalueren zorgt ervoor dat de meerwaarde van de kunstprojecten zichtbaar wordt. Als professionals inzicht krijgen wat wel of niet werkt bij kunstprojecten, wordt snel duidelijk hoe kunstprojecten duurzaam gemaakt kunnen worden.

Ook tijdens het onderzoek kwam meer dan eens naar voren dat evalueren met deelnemers erbij wezenlijk kan bijdragen als succesfactor. Uitzondering vormen deelnemers met dementie.

Professionals merkten dat mensen met dementie moeite hebben met het invullen van evaluatieformulieren, omdat de vragen te open geformuleerd waren.

Delen van successen

Ook was opvallend dat het delen van successen in de literatuur als succesfactor wordt benoemd. In het praktijkonderzoek kwam niet naar voren wat het delen van successen precies oplevert en voor wie. De respondenten hadden geen negatief beeld over het kunstproject, maar ouderen die nog niet meedoen aan een kunstactiviteit kunnen wel andere verwachtingen hebben (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012) (Lectoraat Lifelong Learning in Music Hanzehogeschool Groningen, 2014). Een verklaring kan liggen aan boodschap van het persbericht of de vormgeving van een folder, waardoor ouderen zich niet aangetrokken voelen om mee te doen. Uit de resultaten kwam naar voren dat persoonlijk contact het belangrijkste wervingsmiddel is. Er is bij een persoonlijk gesprek ruimte om in te spelen op de intrinsieke waarden van ouderen om mee te doen (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2014) (Schrijvers, Keizer, & Engbertsen, 2015). Bij een persbericht of folder bestaat die mogelijkheid niet. Tenslotte kan het bereik van het kunstproject niet groot genoeg zijn. De werving van deelnemers in de steden werd namelijk door professionals als belemmering genoemd.

4.2 Conclusie

In de conclusie wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvraag: *‘Wat zijn de succesfactoren en belemmeringen voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen waarbij actieve cultuurparticipatie centraal staat’.*

Uit de resultaten kan worden geconcludeerd dat er vier randvoorwaarden zijn waar een kunstproject aan moet voldoen.

1. Het kunstproject bestaat uit *een samenwerking tussen de sectoren kunst- cultuur en zorg*. Dit wordt ook wel intersectorale samenwerking genoemd. De organisaties moeten wel open staan voor een samenwerking.
2. Het kunstproject heeft een *kartrekker*. Dit kan een projectleider, coördinator of een professional zijn uit de zorg-, welzijn of kunstsector. Een kartrekker neemt het voortouw in de totstandbrenging van de intersectorale samenwerking, zodat een kunstproject of meerdere kunstprojecten gestimuleerd worden. Een kartrekker stimuleert ook de samenwerking, zodat organisaties de meerwaarde van het kunstproject inzien.
3. Het kunstproject wordt *begeleid door een professionele kunstenaar*. De kunstenaar kan het aanbod afstemmen op wensen en mogelijkheden van de deelnemers.
4. De vierde voorwaarde is dat het kunstproject naar *alternatieve financieringsbronnen zoekt*. Het aanvragen van een subsidie alleen is niet alleen tijdrovend en ingewikkeld, maar het draagt ook niet bij aan duurzame kunstprojecten. Daarom is het belangrijk om naar alternatieve manieren van financiering te kijken.

Hoewel de samenwerking tussen de verschillende sectoren een randvoorwaarde is, komt in de praktijk naar voren dat de samenwerking niet vanzelfsprekend is en zelfs vaak een belemmering. Ten eerste spreken de kunstprofessionals een andere (vak)taal dan professionals uit de zorg of welzijn. Bovendien heeft de samenwerkende organisatie geen tijd of ziet de samenwerking als een bedreiging. Andere belangrijke belemmering is het werven van thuiswonende ouderen die niet bij een zorg- of welzijnsorganisatie zijn aangesloten.

Bij de uitvoering van het kunstproject is het belangrijk dat de organisatie stilstaat bij samenwerking, werving en evaluatie. Hierbij zijn de belangrijkste succesfactoren:

- Iedereen staat achter het kunstproject.
- Het persoonlijk werven van deelnemers.
- Deelnemers en vrijwilligers worden betrokken bij het proces en eindresultaat van het kunstproject.
- Het kunstproject wordt samen met de deelnemers geëvalueerd.

5. Aanbevelingen

Aan de hand van de conclusies volgen een aantal aanbevelingen. Deze zijn bedoeld voor de projectorganisatie Parels voor de Kunst en beleidsmakers en professionals van Muzehof. De meeste aanbevelingen zijn ook goed bruikbaar voor professionals die kunstprojecten willen opzetten en uitvoeren.

5.1 Aanbevelingen voor de projectorganisatie Parels voor de Kunst

Onderstaande aanbevelingen zijn voor de projectorganisatie van Parels voor de Kunst. De projectorganisatie bestaat uit de programmaleider en de coördinatoren Zutphen, Brummen en Lochem.

❖ **Aanbeveling: Organiseer één of meerdere intervisiebijeenkomsten voor coördinatoren en professionals bij Parels voor de Kunst.**

Uit onderzoek is namelijk naar voren gekomen dat professionals en coördinatoren belemmeringen ervaren bij het organiseren van een kunstproject. Bij intervisie krijgen professionals de mogelijkheid om problemen, die zich tijdens de uitvoering van het kunstproject voordoen, bespreekbaar te maken. Er zijn verschillende werkvormen van een intervisiebijeenkomst. Het voordeel van een intervisie is dat de eigen kracht bij de professionals ligt. Er is geen trainer nodig en deelname is op vrijwillige basis (Weijers, 2016). Een voorstel is om in april 2017 een bijeenkomst te organiseren waarbij organisatoren van Parels voor de Kunst-projecten elkaar leren kennen. Bij deze bijeenkomst zien de professionals welke Parels voor de Kunst-projecten er allemaal bestaan en kan de projectorganisatie peilen waar professionals precies behoefte aan hebben in de organisatie en uitvoering van kunstprojecten.

❖ **Aanbeveling: Zorg dat het perspectief van de deelnemers in de evaluatie wordt meegenomen.**

Tijdens het analyseproces is naar voren gekomen dat deelnemers de evaluatieformulieren niet volledig invullen. Ook worden de deelnemers niet bij het evaluatiegesprek betrokken. De kans is daarom groot dat het perspectief van de deelnemers bij de evaluatie onvoldoende wordt meegenomen. Het is daarom belangrijk dat de evaluatieformulieren aangepast worden. De projectorganisatie kan samen met de klankbordgroep nieuwe evaluatievragen formuleren. Het advies is dat de evaluatieformulieren meer vragen met antwoordmogelijkheden moeten bevatten.

Een andere mogelijkheid om deelnemers meer bij de evaluatie te betrekken is dat professionals aan het eind van iedere activiteit kort met de deelnemers evalueren hoe het is gegaan. Door na iedere activiteit te evalueren, kan de organisatie van het kunstproject gemakkelijker inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen, voorkeuren van ouders en nieuwe samenwerkingspartners (Verhagen, 2013). Het is belangrijk dat de professional een verslag maakt wat er wordt gezegd, zodat het aan het eind van het kunstproject de evaluaties teruggekoppeld kunnen worden aan de coördinatoren.

5.2 Aanbevelingen voor de organisatie Muzehof

De Muzehof is initiatiefnemer en kartrekker van Parels voor de Kunst. De aanbevelingen van de Muzehof zijn gericht op hoe zij cultuurparticipatie in de gemeente Zutphen, Brummen en Lochem kunnen stimuleren.

❖ **Aanbeveling: Verricht onderzoek naar de wensen en behoeften van thuiswonende ouderen in Zutphen, Brummen en Lochem op het gebied van kunstactiviteiten.**

In de conclusie komt naar voren dat het werven van thuiswonende ouderen moeizamer gaat dan ouderen die bij zorgorganisaties zijn aangesloten. Het is interessant om een kwalitatief onderzoek te doen naar deze ouderen. Een (stagiaire) toegepaste gerontoloog zou zo'n onderzoek kunnen uitvoeren, omdat het perspectief van de ouderen bij deze opleiding voorop staat. Bij het onderzoek is het belangrijk om mee te nemen de behoefte van ouderen die nog nooit hebben meegedaan aan een kunstactiviteit, zodat er ingespeeld kan worden op het vraagstuk waarom cultuurparticipatie in Nederland nog niet vanzelfsprekend is (Raad voor Cultuur, 2014). Voor het onderzoek kan het beste samengewerkt worden met een casemanager of een sociaal werker, omdat zij ondersteuning bieden bij ouderen thuis.

❖ **Aanbeveling: Zorg dat er een vervolg komt voor Parels voor de Kunst.**

Aan het eind van het programma wordt een werkwijze door Parels voor de Kunst ontwikkeld, waarmee professionals zelfstandig aan de slag kunnen gaan met kunstprojecten voor ouderen. De werkwijze bevat informatie en tips waar professionals aan moeten denken als ze een kunstproject voor ouderen organiseren en uitvoeren. Hoe de werkwijze eruit komt te zien is nog niet bekend. Een aanbeveling is om niet alleen een werkwijze te maken, maar ook een vervolgtraject te starten voor Parels voor de Kunst. In dit vervolgtraject kan gekeken worden of professionals daadwerkelijk (zelfstandig) aan de slag gaan met kunstprojecten en welke vervolgstappen en aanpassingen nog nodig zijn. Voor het vervolgtraject kan een samenwerking gezocht worden met een hogeschool of universiteit die onderzoeken doen op het gebied van kunstprojecten voor ouderen.

Een andere mogelijkheid voor een vervolg is het aanstellen van een cultuurcoach voor ouderen. Momenteel heeft Muzehof twee cultuurcoaches in dienst. Een cultuurcoach is een bruggenbouwer tussen scholen en culturele instellingen (Muzehof, 2016). De nieuwe cultuurcoach wordt de bruggenbouwer tussen ouderen en culturele instellingen. Hij zorgt ervoor dat de intersectorale samenwerking en kunstprojecten in Zutphen, Brummen en Lochem gestimuleerd worden. Eventueel kan die taak toegevoegd worden aan het takenpakket van de huidige cultuurcoaches.

5.3 Tips voor professionals die van plan zijn om een kunstproject voor ouderen op te zetten en uit te voeren

Aan de hand van het onderzoek kunnen aanbevelingen voor professionals geformuleerd worden die van plan zijn om een kunstproject voor ouderen op te zetten en uit te voeren. De aanbevelingen hebben betrekking op de voorbereiding en uitvoering van een kunstproject.

Vorbereiding

- ❖ Zoek als professional samenwerking met een kunst-, zorg- en welzijnssector.
 - Een voorwaarde is dat het kunstproject wordt begeleid door een professionele kunstenaar.
 - Neem de tijd bij het zoeken van een samenwerking en het leggen van contacten.
 - Probeer in een persoonlijk gesprek gemeenschappelijk belangen te achterhalen.
- ❖ Bedenk gezamenlijk een kunstproject en leg het idee vast in een projectplan.
 - Besef dat een kunstproject organiseren en uitvoeren tijd kost.
 - Betrek ook ouderen tijdens het bedenken en schrijven van een projectplan.
 - Onderzoek bij potentiële deelnemers wat ze voor het kunstproject willen betalen.
 - Maak afspraken over samenwerking en communicatie en leg de gemaakte afspraken vast in een projectplan.
- ❖ Kijk naar alternatieve financieringsbronnen voor het kunstproject.

Uitvoering

- ❖ Maak voor de werving gebruik van het (interne) netwerk van de zorg- of welzijnsorganisatie, maar probeer ook thuiswonende ouderen te werven.
 - Persoonlijk contact is het belangrijkste middel om deelnemers, vrijwilligers, professionals en nieuwe organisaties voor kunstprojecten te werven.
- ❖ Zet bij kunstprojecten voor mensen met dementie vrijwilligers in voor het brengen en halen.
 - Ook kunnen vrijwilligers assisteren bij het invullen van evaluatieformulieren.
- ❖ Creëer draagvlak bij deelnemers (en vrijwilligers)
 - Geef deelnemers (en vrijwilligers) de ruimte voor eigen inbreng en initiatief.
 - Besef dat het bij de deelnemers van een kunstproject vooral gaat om het plezier van de activiteit, de ontspanning en de gezelligheid.
- ❖ Evalueer het kunstproject
 - Betrek deelnemers bij de evaluatie van het kunstproject.
 - Evalueer na iedere activiteit kort met de organisatie en de deelnemers hoe het is gegaan. Leg vast wat er gezegd is.
- ❖ Deel en benoem het succes van het kunstproject met deelnemers, vrijwilligers en de omgeving.

6. Plan van verspreiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke manier het onderzoek wordt verspreid onder de diverse doelgroepen. In paragraaf 6.1 wordt beschreven welke doelgroepen dit zijn. In 6.2 wordt in een communicatieplan beschreven met welke middelen de doelgroepen bereikt worden.

6.1 Doelgroepen

Opdrachtgever en projectorganisatie Parels voor de Kunst

Als eerste wordt het onderzoek teruggekoppeld naar de projectorganisatie Parels voor de kunst en de opdrachtgever. Zij kunnen de resultaten en aanbevelingen van het onderzoek gebruiken voor het ontwikkelen van een werkwijze, waarmee nieuwe professionals aan de slag kunnen met ouderen en cultuur. Tot de projectorganisatie behoren de programmaleider en de coördinatoren.

Professionals die momenteel een Parels voor de Kunst-project uitvoeren of net uitgevoerd hebben

De resultaten zijn niet alleen interessant voor de professionals die aan het interview hebben deelgenomen, maar voor alle professionals van Parels voor de Kunst-projecten, zodat zij geïnspireerd worden om meer nieuwe kunstprojecten voor ouderen te realiseren.

Deelnemers van Parels voor de Kunst-projecten

Een aantal respondenten hebben aangegeven dat ze benieuwd is naar de resultaten van het onderzoek. Zij willen vooral geïnformeerd worden.

Opleiding toegepaste gerontologie van Hogeschool Windesheim Zwolle

Het onderzoek is waardevol voor de opleiding toegepaste gerontologie, omdat nog weinig onderzoek gedaan is naar de kunst- en cultuursector. De opleiding wordt geïnformeerd en mogelijk geënthousiasmeerd om meer onderzoek te doen bij kunstprojecten voor ouderen. Voor het lectoraat 'Zintuigen en Zingeving in de zorg voor kwetsbare ouderen' van Hogeschool Windesheim zijn de uitkomsten van het onderzoek ook interessant, omdat het lectoraat de meerwaarde van kunstprojecten ten opzichte van de reguliere zorg al onderzoeken. Het lectoraat wordt daarom ook geïnformeerd.

6.2 Communicatieplan

In tabel 6 wordt per doelgroep het communicatieplan weergegeven. Onder de tabel worden de communicatiemiddelen toegelicht.

Tabel 6 communicatieplan verschillende doelgroepen

Doelgroep	Communicatiemiddel	Wanneer
Opdrachtgever en projectorganisatie Parels voor de Kunst	Presentatie Email	Eind januari/ februari 17 januari
Professionals Parels voor de Kunst die momenteel een kunstproject uitvoeren of net uitgevoerd hebben	Presentatie	Eind januari
Deelnemers Parels voor de Kunst-projecten	Email	Eind januari/ februari
Opleiding toegepaste gerontologie van Hogeschool Windesheim Zwolle	Presentatie Email	20 januari 17 januari
Lectoraat Zintuigen en Zingeving in de zorg voor kwetsbare ouderen Hogeschool Windesheim	Email	Eind januari

Presentatie

Er worden twee presentaties gegeven. De eerste (eind)presentatie is op 20 januari 2017 en is een open presentatie op Hogeschool Windesheim. Andere belanghebbenden en belangstellenden, zoals studenten en docenten kunnen bij deze presentatie aanschuiven. Bij deze presentatie worden aanleiding, opzet en resultaten van de afstudeeropdracht gepresenteerd.

De tweede presentatie wordt bij Muzehof gegeven. De datum is nog niet bekend, omdat gekeken wordt of de presentatie gecombineerd kan worden met een inspiratiemiddag. Bij deze presentatie zijn ook andere belangstellenden welkom.

Email

Via de email worden het lectoraat, de opleiding toegepaste gerontologie, de projectorganisatie, de professionals en de deelnemers geïnformeerd over de resultaten van het onderzoek. Het lectoraat, de professionals en de deelnemers krijgen het onderzoek in een iets kortere versie: hoofdstuk 7 De waarde(n)volle professional en formulieren met de co-referenten en opdrachtgever worden uit het verslag gehaald.

7. Waarde(n)volle professional

In de waarde(n)volle professional reflecteer ik op mijn eigen professionele handelen. In paragraaf 6.1 beschrijf ik waarom ik voor deze afstudeerstage heb gekozen. Vervolgens reflecteer ik in paragraaf 6.2 op mijn eigen ontwikkeling als waarde(n)volle professional. Daarna wordt in paragraaf 6.3 de inzet van onderzoeksvaardigheden kritisch geanalyseerd. En ten slotte wordt in paragraaf 6.4 aandacht besteed aan de waarde van het onderzoek voor diverse doelgroepen.

7.1 Reden keuze afstudeerstage

‘Wat doet een toegepaste gerontoloog in de kunst- en cultuursector?’, vroeg ik me in het begin van het jaar af. Zelf heb ik geen achtergrond als docent voor muziek, dans of beeldende kunst. Ik heb tijdens de opleiding stages gelopen bij de zorg- en welzijnssector, maar nog niet in de kunstsector. Wel sprak het welzijn van ouderen mij aan. Sinds het begin van de opleiding heb ik de interesse gehad hoe ouderen gelukkig oud kunnen worden. Ik zag deze afstudeerstage als een kans om ouderen in hun kracht te zetten. Kunstenaars benaderen ouderen namelijk op een andere manier en dat biedt mij als toegepaste gerontoloog een nieuw perspectief om naar ouderen te kijken.

7.2 Mijn ontwikkeling tot waarde(n)volle professional

In deze paragraaf laat ik zien hoe ik mijzelf heb ontwikkeld als waarde(n)volle professional. De HBO- en beroepscompetenties die hierbij horen zijn A11: zelfsturing op eigen loopbaan en B5: leren en ontwikkelen van de beroepsoefenaar. In 7.2.1 reflecteer ik op mijn leerdoel en in 7.2.2 schets ik de meerwaarde van een toegepaste gerontoloog, afgekort TG'er, in de kunstsector aan de hand van de ontwikkelde beroepscompetenties van toegepaste gerontologie.

7.2.1 De kunst van het doorvragen

Het afgelopen half jaar heb ik mijn interviewvaardigheden verbeterd. Door middel van de STARRT methode in tabel 6 reflecteer ik hoe ik aan mijn leerdoel heb gewerkt.

Tabel 6 Leerdoel doorvragen STARRT methode

Situatie	Tijdens interviews met deelnemers, professionals en coördinatoren, heb ik verschillende interviewvaardigheden ingezet, zoals luisteren, doorvragen en samenvatten. Voordat ik ging interviewen, heb mijn praktijkbegeleider om tips gevraagd.
Taak	Het doel was om informatie te verzamelen over de verschillende kunstprojecten.
Actie	Tijdens de interviews stelde ik open vragen zoals: Wat is voor u een geslaagd project? Ook stelde ik ook vervolgvragen, bijvoorbeeld wat is er dan nog meer nodig voor een geslaagd project? Ik vroeg tijdens het interview net zolang door totdat het antwoord voor mij helder was. Tevens probeerde ik de tip van de praktijkbegeleider om gerichte vragen te stellen, om de waarde van een onderwerp te achterhalen. Een voorbeeld van een onderwerp is de eigen bijdrage van de deelnemers. Ik vroeg tijdens het interview niet alleen wat een respondent van de hoogte van de eigen bijdrage vindt, maar ik vroeg ook naar verschillende scenario's: Wat gebeurt er bijvoorbeeld als er geen eigen bijdrage wordt gevraagd? En wat gebeurt er als de eigen bijdrage hoger zou zijn?
Resultaat	Ik merkte dat de respondenten meer moesten nadenken over de vragen. Ik kreeg zelfs van een van de respondenten feedback terug dat de vraag over de eigen bijdrage een interessante vraag was. Daarnaast merkte ik dat het analyseerproces gemakkelijker ging, omdat de antwoorden specifieker waren geformuleerd.
Reflectie	Ik heb door de gesprekstechnieken laten zien dat ik diepgang in het gesprek heb gecreëerd. Vooral het doorvragen over de waarde van een onderwerp is voor mij een eyeopener geweest, omdat het doorvragen voor nieuwe inzichten heeft gezorgd. Zonder doorvragen had ik alleen een antwoord gekregen dat bijvoorbeeld een eigen bijdrage vanzelfsprekend is. Als gevolg van het doorvragen kreeg ik een volledig antwoord op mijn vraag, namelijk dat zonder een eigen bijdrage een activiteit vrijblijvend wordt.
Transfer	Bij de ontwikkeling tot waarde(n)volle professional is het belangrijk om de vraag achter de vraag te achterhalen. Het is niet gemakkelijk om de juiste vragen te stellen, omdat vragen onbewust gestuurd worden door eigen ervaringen. Ik heb geleerd om vooral te luisteren en vragen stellen zonder een oordeel te geven. De essentie van een toegepaste gerontoloog is niet om zo snel mogelijk een oplossing te vinden, maar om de juiste vragen te stellen. Ik neem daarom deze ervaring mee als starter op de arbeidsmarkt.

7.2.2 De meerwaarde van een toegepaste gerontoloog in de kunstsector.

In de ontwikkeling tot waardenvolle professional heb ik geleerd dat ik mijn passie achterna moet gaan. Het is belangrijk om dingen te doen waar ik enthousiast van wordt. Mijn enthousiasme ligt bij het werken met ouderen en ik hoe tijdens mijn werk mensen gelukkig kan maken. Door in gesprek te gaan met ouderen, professionals en co-referenten ben ik achter mijn meerwaarde als toegepaste gerontoloog in de kunstsector gekomen. Ik heb misschien niet de vaardigheden van een kunstprofessional, maar ik heb wel de competenties van een TG professional. Ik heb bijvoorbeeld vaardigheden om een project voor ouderen te kunnen starten en uitvoeren (beroepscompetentie 4: beleidsmatig denken, processen kwalitatief bewaken en aansturen in de dienstverlening aan ouderen). Ik weet wat er moet gebeuren om de samenwerking te kunnen bevorderen en ik kan uit gesprekken halen waar ouderen behoefte aan hebben (beroepscompetentie 2: organiseren, beheren en regisseren dienstverlening aan ouderen). Ook probeer ik de ouderen zo veel mogelijk te betrekken in het proces, want het kunstproject is alleen geschikt als het met en voor ouderen is geïnitieerd (beroepscompetentie 1: dienstverlening aan ouderen). In deze afstudeerstage heb ik me bovendien verdiept in de succesfactoren en belemmeringen van een kunstproject. Ik heb een onderzoek uitgevoerd over een onderwerp waar nog weinig onderzoek naar verricht is. Ik heb hiermee laten zien dat ik een ondernemende professional ben. (beroepscompetentie 3: ondernemen in de dienstverlening aan ouderen).

Met de kennis over ouderen en wat er nodig is voor een kunstproject, kan ik toekomstige partijen adviseren of zelfs een aanjager van kunstprojecten worden. Vooral bij het laatste ligt een rol voor de toegepaste gerontoloog weggelegd. Voor het creëren van een passend aanbod voor ouderen is de toegepaste gerontoloog een belangrijke schakel tussen de sectoren kunst, zorg en welzijn. Een TG'er stimuleert enerzijds de samenwerking en is anderzijds de vertaler. Zij weet welke talen de sectoren speken en kan dit omzetten naar een gemeenschappelijke taal.

7.3 Inzet van onderzoeksvaardigheden

Tijdens het onderzoek over kunstprojecten ervaarde ik een spanningsveld tussen 'harde' evident bewijzen die de overheid, gemeenten, organisaties en subsidievertrekkers nodig hebben en de 'zachte' kant dat je kunst moet horen, zien er ervaren. Ik vond het daarom best lastig om de zachte kant van kunst om te zetten in een gefundeerd kwalitatief onderzoek. Toch denk ik dat ik voor de goede aanpak heb gekozen, doordat ik in een trechtersvorm naar het onderzoek heb gekeken. In het begin heb ik me vooral breed georiënteerd. Ik heb bij de projectorganisatie van Parels voor de Kunst vragen gesteld, omdat ik niet zoveel van het onderwerp en de kunstsector afwist. Ook heb ik bij verschillende Parels voor de Kunst-projecten gekeken. Daarnaast heb ik me theoretisch in het onderwerp verdiept. Ik heb gezocht naar de effecten van cultuurparticipatie en naar factoren voor het organiseren van kunstprojecten voor ouderen. De gevonden factoren heb ik eerst samengevat in een ordeningskader (zie paragraaf 1.4.1), voordat ik de evaluatieformulieren en evaluatiegesprekken ging analyseren. Uit de analyse kwamen thema's naar voren waar ik tijdens de interviews op kon doorvragen. In mijn onderzoek is niet alleen duidelijk geworden welke succesfactoren en belemmeringen er bestaan, maar ook wat deze factoren precies inhouden.

7.4 Bijdrage afstudeeropdracht aan de verschillende doelgroepen

Bijdrage aan de opdrachtgever en projectorganisatie Parels voor de Kunst

Voor de opdrachtgever draagt het onderzoek bij aan verdere ontwikkeling van een werkwijze voor professionals die voor het eerst kunstprojecten voor ouderen organiseren. De uitkomsten zijn geen blauwdruk voor toekomstige projecten. Geen Parels voor de Kunst-Project is namelijk hetzelfde en mogelijk zijn nog niet alle factoren gevonden. In de aanbevelingen is al benoemd dat het belangrijk is dat professionals informatie kunnen uitwisselen en dat het perspectief van de deelnemers in de evaluatie wordt meegenomen.

Bijdrage aan de opleiding toegepaste gerontologie

Het onderzoek is waardevol voor de opleiding toegepaste gerontologie, omdat nog weinig onderzoek gedaan is naar de kunst- en cultuursector. Er is nog weinig bekend welke kunstinterventies voor ouderen werken, omdat kunstprojecten meestal eenmalig zijn. Dit onderzoek heeft aangetoond wat nodig is bij het voorbereiden en uitvoeren van een kunstproject voor ouderen in Zutphen, Brummen en Lochem. Er is meer onderzoek nodig of deze factoren van toepassing zijn bij kunstprojecten in andere regio's, zodat kunstprojecten duurzaam gemaakt kunnen worden.

Dit onderzoek draagt mogelijk bij aan de verbreding van het onderwijscurriculum van toegepaste gerontologie, omdat deelname aan kunst ook bijdraagt aan het 'gelukkig' ouder worden. TG professionals kunnen ook op een creatieve manier aan de slag gaan met ouderen.

Het onderzoek biedt voor het lectoraat 'Zintuigen en Zingeving in de zorg voor kwetsbare ouderen' van Hogeschool Windesheim aanknopingspunten voor verder onderzoek naar kunstprojecten in de ouderenzorg.

Bijdrage aan de beroepsgroep toegepaste gerontologie

Het onderzoek zet TG professionals, zoals ouderenadviseurs en beleidsmakers, mogelijk aan om ouderen meer te betrekken bij kunstactiviteiten. Zij kunnen de aanbevelingen toepassen zodat zij zelf aan de slag kunnen gaan met het stimuleren en organiseren van kunstprojecten voor ouderen. Met dit onderzoek wordt hiermee de drempel voor het organiseren van een kunstproject verlaagd.

Bijdrage aan ouderen

De manier waarop ouderen een zinvol leven willen leiden, is in de kunst- en cultuursector niet anders dan in de welzijn- en zorgsector. Toch heeft iedere sector nog steeds een eigen aanbod voor ouderen. Het huidige kunst- en culturaanbod richt zich bijvoorbeeld meer op kinderen en jongeren, dan op ouderen. Voor ouderen is daarom niet altijd een passend kunstaanbod voorhanden (Rijksoverheid, 2012). Het is best vreemd dat actieve cultuurparticipatie nog geen onderdeel is in het leven van ouderen, want verschillende onderzoeken hebben al aangetoond dat actieve cultuurparticipatie bijdraagt aan de 'positieve gezondheid' van ouderen. Ik hoop dat de sectoren door dit onderzoek meer met elkaar gaan samenwerken in plaats van elkaar als concurrenten te zien. Door het stimuleren van de intersectorale samenwerking worden de krachten van professionals gebundeld. Het (kunst)aanbod voor ouderen wordt verbeterd en vernieuwd. Zij krijgen hierdoor meer mogelijkheden om zich (artistiek) te ontwikkelen, in bloei te staan.

Bibliografie

- Campen, C. v. (2016). Zintuigen en Zingeving. Over kunstprojecten in de ouderenzorg. *Geron*, 62-64.
- Collins, B. (2015). Kunst in het hart van het bestaan. *Boekman*, 9-11.
- Fonds Sluyterman van Loo. (2016, juni 1). *Brochure Lang Leve Kunst*. Opgehaald van <http://www.fondssluytermanvanloo.nl/>:
<http://www.fondssluytermanvanloo.nl/wordpress/wp-content/uploads/Brochure-Lang-Leve-Kunst.pdf>
- Grossi, E., Blessi, G. T., Sacco, P. L., & Buscema, M. (2012). The Interaction between culture, health and psychological well-being: Data mining from the Italian Culture and Well-Being Project. *Journal of Happiness Studies*, 129–148.
- Habraken, J., Brouwers, E., & Bongers, I. (2015). Kwetsbare burgers centraal: professionals werken samen aan ontschotting. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 85-88.
- Hortulanus, P., Jonkers, D., & Stuyvers, M. (2012). *Kunstbeoefening met ambitie*. Utrecht: Landelijk Expertisecentrum Sociale Interventie (LESI) .
- Hout, F. v., Poll, J., & Tal, M. (2016). *Handreiking lokaal beleid ouderen en cultuur*. Utrecht: LKCA.
- Huber, M. (2011). How should we define health? *BMJ*, 343.
- Huhtinen-Hildén, L. (2014). Perspectives on professional use of arts and arts-based methods in elderly care. *Arts & Health An International Journal for Research, Policy and Practice*, 223-234.
- Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst. (2015). *Definities kernbegrippen sector*. Opgehaald van <http://www.lkca.nl/>: <http://www.lkca.nl/kennis-a-z/begrippen>
- Lectoraat Lifelong Learning in Music Hanzehogeschool Groningen. (2014, oktober 11). *Vijf wervingsadviezen*. Opgehaald van www.hanze.nl:
<https://www.hanze.nl/nld/onderzoek/kenniscentra/kenniscentrum-kunst-en-samenleving/lectoraten/lectoraten/lifelong-learning-in-music/kennisbank/verdiepende-kennisbank/ouderen-en-muziek/kennisbank/werving/vijf-wervingsadviezen>
- Long Live Arts. (2016, april 28). *Long Live Arts Feel the Arts Manifesto*. Opgehaald van <http://www.lkca.nl/publicaties/informatiebank/long-live-arts-feel-the-arts-manifesto>:
http://www.lkca.nl/~media/kennisbank/publicaties/2016/ak_long_live_arts_feel_the_arts_manifesto.pdf
- Marinelli, C., Heimans, H., & Roseboom, W. (2014). *Maatschappelijke omgeving*. Opgehaald van www.lkca.nl:
http://www.lkca.nl/~media/downloads/2014/ak/ak_2014_sv_maatschappelijke_omgeving.pdf
- Mateman, H., & Groot, N. d. (2014). *Zicht op effect*. Utrecht: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2014). *Cultuur in beeld*. Den Haag: Damen van Deventer.

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2014, juli 8). *Kamerbrief over het cultuurbeleid*. Opgehaald van www.rijksoverheid.nl: <https://www.rijksoverheid.nl/.../kamerbrief-over-het-cultuurbeleid.pdf>
- Movisie. (2015, november 22). *Wat maakt een sociaal-artistiek project succesvol*. Opgehaald van www.movisie.nl: <https://www.movisie.nl/artikel/wat-maakt-sociaal-artistiek-project-succesvol>
- Muzehof. (2016, december 20). *Cultuurcoaches Muzehof*. Opgehaald van <http://www.muzehof.nl/>: <http://www.muzehof.nl/over-ons/wie-is-wie/cultuurcoaches/>
- Raad voor Cultuur. (2014). *Meedoen is de kunst. Advies over actieve cultuurparticipatie*. Den Haag: Raad voor Cultuur.
- Rijksoverheid. (2012, Oktober 22). *Kunst en cultuur voor iedereen*. Opgehaald van <https://www.rijksoverheid.nl/>: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kunst-en-cultuur/inhoud/kunst-en-cultuur-voor-iedereen>
- Rogels, N. (2011). *Levensloopspsychologie. Jongvolwassenen, volwassenen en oudere volwassenen*. Den Haag: Boom Lemma.
- Scherder, E. (2015). Actieve en passieve kunstbeoefening goed voor de hersenen. *Boekman*, 4-6.
- Schrijvers, E., Keizer, A.-G., & Engbertsen, G. (2015). *Cultuur Herwaarderen*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Sluyterman van Loo, W. (Regisseur). (2016). *Krasse Kunst* [Film].
- United Nations Human Rights. (1998, augustus 20). *Universal Declaration of Human Rights*. Opgehaald van <http://www.ohchr.org/>: <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=dut>
- Verhagen, P. (2013). *Kwaliteit met beleid*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek? Praktijkboek voor methoden en technieken*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Weijers, E. (2016, december 28). *Intervisie*. Opgehaald van <http://www.carrieretijger.nl/>: <http://www.carrieretijger.nl/functioneren/ontwikkelen/jezelf-ontwikkelen/intervisie>

Bijlagen

Bijlage 1: Uitleg begrippen stimulerende en belemmerende factoren voor deelname ouderen aan kunstactiviteiten

Stimulerende factoren

1. Blijven leren

Ouderen willen graag iets nieuws leren. Zij willen hun artistieke vaardigheden verbeteren. Er zijn wel verschillen zichtbaar in de mate waarin ouderen gericht zijn op presentatie (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012). Uit onderzoek van de Nieuwe Monitor Amateurkunst (NMAK) blijkt dat acht op de tien beoefenaars aan kunst doen, omdat ze zelf iets willen kunnen doen of maken. Twee derde van wil iets leren om er (ook) beter in te willen worden. Anderen te kunnen laten zien, lezen of horen wat ze doen, wordt door een derde van de beoefenaars genoemd (Mirthe, et al., 2014).

2. Deskundige begeleiding

Bij het verbeteren van artistieke vaardigheden vinden ouderen het belangrijk dat zij deskundige begeleiding krijgen. Hierdoor wordt de kunstactiviteit serieuzer genomen (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

3. Podiummoment

Het naar toe werken naar een podiummoment kan een stimulerende factor zijn om mee te blijven doen aan een kunst- en cultuuractiviteit. Een podiummoment kan het einddoel zijn van een activiteit, maar een podiummoment kan ook alleen publieke aandacht zijn. Het hangt wel van het ambitieniveau af of ouderen met hun kunstprestatie naar buiten willen treden (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

4. Steun sociaal netwerk

Positieve waardering en feedback vanuit het sociale netwerk is een stimulans om door te gaan met de kunstbeoefening (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

5. Bewegen

Een stimulerende factor is dat de activiteit gelegenheid biedt om fysiek te bewegen (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

6. Afleiding

Bij ouderen waarbij psychische, fysieke en sociale problemen invloed hebben op hun dagelijks functioneren, vinden dat het meedoen aan een kunstactiviteit voor afleiding zorgt (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

Zowel stimulerend als belemmerende factoren

7. Positieve beeldvorming – negatieve beeldvorming

Door positieve reacties van anderen krijgen ouderen meer waardering en status van anderen. De omgeving en ouderen kunnen een negatieve beeldvorming over deelname aan de kunstactiviteit hebben. Dit weerhoudt de meeste ouderen echter niet om te stoppen met de activiteit (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

8. Prettige groepssfeer en persoonlijke contacten – missen sociale aansluiting

Een activiteit moet serieus zijn, maar het is ook belangrijk dat er een prettige sfeer is in de groep en dat ouderen tijdens de activiteit persoonlijk contact met elkaar hebben. Een aantal ouderen voelen zich niet helemaal thuis in de groep. Het missen van sociale aansluiting komt vooral voor bij kunstactiviteiten waarbij samengewerkt moet worden. Bij een kunstactiviteit kan een persoon ook sociale aansluiting missen, doordat de oudere bijvoorbeeld liever alleen thuis schildert dan in

groepsverband (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

9. Kortdurende tijdsinvestering – tijdsinvestering

Meedoen aan een kunstactiviteit kost tijd. Ouderen moeten tijd investeren in zowel de voorbereiding als voor de activiteit zelf. Doordat de kunstactiviteit kortdurend is, kunnen ouderen rekening houden met andere activiteiten. Meestal is tijdsinvestering een probleem als de oudere een drukke agenda heeft. Vooral in de zomermaanden hebben ouderen een volle agenda (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

Belemmerende factoren

1. Gezondheidsproblemen

Gezondheidsproblemen is de voornaamste reden waardoor ouderen stoppen of helemaal niet mee kunnen doen met de kunstactiviteit. Bij gezondheidsproblemen gaat het om mobiliteitsproblemen en vermoeidheid als gevolg van tijdelijke en chronische ziekten, ouderdom en visuele- en gehoorbeperkingen. Ook kunnen psychische aandoeningen zoals depressie, vergeetachtigheid, afasie en gedragsproblemen gezondheidsproblemen geven. De gezondheidsproblemen komen zowel in het 3^e en 4^e levensfase voor. Het gevolg van deze klachten is dat ouderen problemen ondervinden bij: het vervoer van en na de kunstactiviteit, zich houden aan de groepsafspraken, inspelen op de toon en ritme van de muziek door zang en dans, het opvolgen van instructies, het volhouden van de frequentie en duur van de activiteit en het betreden van podia. Ook kunnen problemen met fysieke inspanning ontstaan bij het maken van danspassen, expressieve bewegingen en bij materiaal gebruik (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

2. Life event

Een life event is een gebeurtenis die veel invloed op het dagelijks leven heeft, zoals ernstige ziektes en overlijden van een dierbaar persoon, overbelasting door mantelzorg en verhuizing (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

3. Niet passend ambitieniveau

Eisen die aan het ambitieniveau worden gesteld kunnen ouderen tegenvallen en ontmoedigen om mee te blijven doen. Ouderen kunnen tegen te hoge of te lage verwachtingen aanlopen die worden gewekt uit de groep of begeleiding. Faalangst kan een rol spelen (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

4. Materiële belemmeringen

Materiële belemmeringen, zoals reiskosten, zijn nauwelijks een bedreiging om aan een activiteit deel te nemen. Bij veel projecten zijn de activiteiten gratis. Wel kunnen hogere kosten voor een activiteit als bedreiging worden gezien vanwege een laag inkomen en/of andere activiteiten (Hortulanus, Jonkers, & Stuyvers, 2012).

Bijlage 2: Evaluatieformulier deelnemers

Vragenlijst voor deelnemers	
1.	Man/ vrouw
2.	Leeftijd:
3.	Wat is uw woonplaats?
4.	Wat is uw woonsituatie? Kruis aan wat van toepassing is: Zelfstandig , alleen Zelfstandig met partner Bij familielid Aanleunwoning Woonzorginstelling Anders, namelijk
5.	Hoe heeft u over het project gehoord?
6.	Met welke reden hebt u er voor gekozen deel te nemen aan dit project?
7.	Was u meteen enthousiast over deelname aan het project? Ja/nee Waarom wel/niet?
8.	Was het voordat u aan het project begon, duidelijk wat u precies ging doen?
9.	Wat heeft u van het project geleerd?
10.	Hoe heeft u het project ervaren?
11.	Wat heeft u tijdens het project gemaakt, gedaan? (denk bijvoorbeeld aan schilderen, dansen, toneelspelen, fotograferen, etc.)
12.	Had u deze activiteit al eens eerder gedaan? Zo ja wanneer en in welke vorm? (Bijvoorbeeld: ooit een schildercursus gevolgd)
13.	Hoe verbaarde u de opdrachten en begeleiding van de docent tijdens de loop van het project?
14.	Zou u aan een eventueel vervolg op dit project willen deelnemen?
15.	Zou u aan een ander project met betrekking op kunst en cultuur willen deelnemen?

	Zo ja, welke kunstvorm zou uw voorkeur hebben? Zo nee, waarom niet?
16.	Heeft u suggesties of verbeterpunten voor dergelijke projecten in de toekomst?
17.	Heeft u al eerder deel genomen aan projecten voor 60+ en kunst en cultuur? Zo ja, Aan welke projecten heeft u deelgenomen?
18.	Zou u deelname aan een dergelijk kunstproject voor 60+ aanbevelen aan vrienden/familie? Waarom wel/niet?

Bijlage 3: Codeboom evaluatieformulieren

Van de evaluatieformulieren is een codeboom gemaakt voor kinderen (tabel 1), deelnemers (tabel 2) en professionals (tabel 3). De evaluatieformulieren zijn van de kunstprojecten: 'van Rijm tot Rap', 'van Inkt tot Ipad' en 'Dansend door het Leven'.

Kinderen

Tabel 4 Codeboom evaluatieformulieren kinderen

Thema	Code
Waarom meedoen	Moest van school, omdat we het met de klas deden, omdat de school meedeed, omdat de juf het had geregeld Omdat het leuk is
Wat gedaan	Iets bedenken (uitbeelden, rijmen en rappen), iets maken (muziek maken), samenwerken, organiseren, zingen.
Uitspraken over ouderen	Houding (grappig, aardig, beleefd), overeenkomsten (dezelfde leefwereld), verschillen (veel meegemaakt, omdat ze meer weten, andere manieren, ouder en wijzer, praten anders, werken anders)
Klasgenoten leuker	Betere band, leuker met kinderen van eigen leeftijd, doe het liever met mensen wie ik ken.
Wat geleerd	Muziek, geschiedenis, mogelijkheden ouderen, goed voor de ontwikkeling
Gezellig	De activiteit, met een oudere werken
Leuk en grappig	De activiteit, met andere mensen
Vervolg	Ja (met andere mensen werken, goed voor de ontwikkeling) misschien (ligt aan soort project), nee (niet per sé, project was niet leuk, spreekt niet aan, niet na schooltijd)
Tips	Meer cijfer voor geven, iets minder uitleggen, het zou uitdagender moeten zijn en minder lang.

Deelnemers

Tabel 5 codeboom evaluatieformulieren deelnemers

Thema	Code
Vindplaats	Activiteitenbegeleider, organisatie (school, woonzorgcentrum), familie (dochter of kleinkind)
Waarom meedoen	Gevraagd (door kleinkind of vrijwilliger), met anderen (samen iets maken, doen en ondernemen, omgaan met ouderen en jongeren), nieuwsgierig, interessant, om in beweging te komen, ouderdom, helpen, bijdrage leveren.
Activiteit is leuk	Samen iets doen, maken en ondernemen, omgaan met mensen (gezelligheid, ontmoeten, gesprekjes, nieuwe contacten maken), meer bewegen
Soort activiteit	Iets gemaakt, gekeken, gedanst (bewogen, houden van dansen, vroeger gedaan), muziek gespeeld (mensen houden van muziek, muziek is leuk, overal zit muziek in), bewegen op muziek
Niet enthousiast	Niet direct enthousiast. Moest er nog over nadenken, te oud en te druk
Wel enthousiast	Omdat anderen enthousiast zijn
Wat geleerd	Materialen, geschiedenis, inzicht (ik kan meer dan ik dacht, meer bewegen), van elkaar leren, gezelligheid.
Ervaring	Druk, positief, warm, fijn, goed ontspannen, gezellig, gemoedelijk, muzikaal, geweldig, spontaan, leuke ervaring.
Projectomschrijving	Als een goed idee, doordacht, inspirerend, het verruimt je horizon, omdat deelname je blij maakt.

Opdrachten	Duidelijk, na uitleg en voordoen duidelijk.
Begeleiding	Prima, fantastisch, enthousiast en deskundig, prettig en deskundig, heel professioneel en creatief, docent deed het leuk, vriendelijk en goed, goed en vrolijk.
Effecten	Vrolijker van mezelf. Het doet me goed.
Andere vormen kunstproject	Handvaardig, schilderen, poëzie, dansen (stijldansen), muziek, maakt niet uit, weet niet, waarschijnlijk
Geen andere kunstproject	Ander (vrijwilligers) werk, zelf knutsel materialen thuis, te druk, geen tijd, omgeving druk, te oud.
Tips	Graag meer naar de snelheid kijken, op de dag van de activiteiten is het fijn om met kinderen iets te doen, bijvoorbeeld zingen, voorlezen en knutselen.
Vervolg	• Van Inkt tot Ipad: Van de 10 deelnemers zien zeven een vervolgactiviteit zitten. • Van Rijm tot Rap: Van de 11 deelnemers zien zeven een vervolgactiviteit zitten en één deelnemer misschien • Dansend door het Leven: Van de eerste groep ziet iedereen een vervolgactiviteit zitten en bij de tweede groep zien zeven deelnemers een vervolgactiviteit zitten en een persoon misschien. • Bij alle drie de projecten hadden de meeste deelnemers niet eerder meegedaan aan projecten voor 60+ers.

Organisatoren

Tabel 6 Codeboom evaluatieformulieren professionals

Thema	Code
Ingevuld door	Activiteitenbegeleider, kunstenaar, projectcoördinator (als mede organisator), gezamenlijk door alle organisatoren
Doel project	(actief) bewegen, actief betrekken
Doelgroepen	Kwetsbare ouderen (oudere bewoners met lichamelijke problemen en dementie), minder vitale ouderen (ouderen met lichamelijke problemen), deelnemers activiteitscentrum, kinderen
Samenwerkingspartners	Zorg- en kunstsector, school, zorg- en kunstsector, zorg/welzijn sector en kunstsector
Werving	Stem of mondeling (heeft meeste effect), persbericht, flyer, via medewerkers, prik(bord), email
Actieve cultuurparticipatie	Samen bewegen en plezier, dans, samen iets maken, praten, contact ouderen en jongeren, op procesgerichte wijze tekenen en schilderen.
Receptieve cultuurparticipatie	Elkaar vastpakken, kijken (meekijken, voorbeelden bekijken), vertellen.
Contact deelnemers	Vasthouden en plezier, samen dansen en kleine gesprekjes, overleggen, begeleiden.
Ervaring	Als een leuke dagbesteding, positief (maar wel erg druk), leuk maar soms onduidelijkheden in verband met dementie, plezier (plezier ondanks beperkingen)
Vervolg	Ja hetzelfde, afhankelijk reorganisatie, het liefste structureel, over een paar maanden, in het voorjaar.
Groep	Doen wat ze kunnen, gezellig, goede interactie.
Samenwerking	Prettig, goed nagedacht, niet altijd nakomen van afspraken.
Eigen bijdrage	Eigen bijdrage lastig

Bijlage 4: Codeboom evaluatiegesprekken

Voor de evaluatiegesprekken is een codeboom gemaakt van de kunstprojecten: 'Dansend door het Leven', van 'Rijm tot Rap', en de 'Tuin van mijn Oma' (zie tabel 4).

Tabel 7 Codeboom evaluatiegesprekken

Hoofdthema	Sub thema's	Codes
Project	Ontstaan project	Subsidie Parels voor de Kunst, voortvloeiend vorig project
	Evaluatie	Evaluatievragen niet concreet, evalueren lastig
	Locatie	Kleine locatie, vrijwilligers voor brengen en halen, organiseren in vertrouwd verband
Samenwerking	Communicatie	Communicatie via leerkracht, regelmatig overleg, leuk, leerzaam en harmonisch
	Werving	Intern, overtuigen van mensen die je niet kent, vrijwilligers persoonlijk werven
	Werkwijze professional	Uitdagen deelnemers, open voor inbreng deelnemers, bij voornaam aanspreken, professionele begeleiding en persoonlijke aandacht, proces gericht, visueel ondersteunen, raken op gevoel, eigen initiatief stimuleren, ruimte voor kennismaking, omgang met lastige deelnemers
	Inspelen doelgroep	Kennis, duur workshop, te lange workshop
Deelnemers	Drempels	Drempels om mee te doen, geen (financiële) drempel, vervoer, over drempel heen helpen
	Verwachtingen	Andere definitie begrip dans, andere definitie begrip kunst
	Effecten	Begrip voor elkaars leefwereld, effecten voor en na de workshop niet bekend, deelnemers weten zelf het beste wat de effecten zijn, gaan andere activiteiten ondernemen / opgebloeid, herinneringen oproepen
	Observaties	Meer input, mobiliteit, ze kunnen meer dan ze denken, eigen werk maken met dementie is lastig

Bijlage 5: Topiclijsten deelnemers, professionals en coördinatoren

Deelnemers Parels voor de kunst-projecten

Vorbereiding gesprek

- Vooraf toestemming vragen voor opnemen gesprek
- Voice recorder (huren via Hogeschool Windesheim)
- Topiclijst en pen
- Presentje

Voorstellen

- Respondent bedanken
- Uitleggen afstudeeronderzoek: *Mijn naam is Hester Soors d'Ancona. In het kader van mijn afstuderen onderzoek ik de succesfactoren en belemmeringen voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen, waarbij actieve cultuurparticipatie centraal staat. Actieve cultuurparticipatie is het actief beoefenen en artistiek ontwikkelen van of betrokken zijn bij cultuur. Het doen, maken en leren staat hierbij centraal.*
- Doel van het gesprek (Het doel van het gesprek is informatie verzamelen over verschillende kunstprojecten van Parels voor de Kunst. Om een compleet beeld te vormen verzamel de gegevens van de organisatoren, coördinatoren en deelnemers)
- Welke onderwerpen gaan we in het gesprek behandelen
De onderwerpen van het gesprek gaan over het project, mogelijke drempels, de begeleiding, effecten en de toekomst.
- Duur gesprek (ca 1 uur)
- Toestemming voor opname Zoals u ziet heb ik audio recorder meegenomen. De opnamen worden alleen gebruikt voor het afstudeeronderzoek. Ik hoef hierdoor geen aantekeningen te maken en kan me volledig op het gesprek richten.
- Om het gesprek makkelijk te houden is het handig om de laatste workshop waarin u heeft deelgenomen in gedachten te nemen.
- Kunt u vertellen wie u bent en wat u momenteel doet?

Project (komt uit evaluatieformulieren)

De eerste vragen gaan over het project en hoe u bij het project terecht bent gekomen.

- Wat is de naam van het project waar u aan deelneemt?
- Hoe bent u bij het project terecht gekomen? (vindplaats/werving)
- Waarom wilde u aan het project meedoen? (meedoen)
- Wat heeft u tijdens het project gedaan? (soort activiteit)
- Wat vind u tot nu toe van het project? En waarom? (leuk)

Drempels (randvoorwaarden voor ouderen)

- Op welke manier kon u zich aanmelden voor het project? Wat ging goed en wat zou de organisatie in het vervolg beter kunnen doen? (inhoudelijke drempels)
- Wat vind u van de bereikbaarheid van de locatie (fysieke drempels)
- Wat vindt u van de ruimte? denk aan temperatuur, luchtkwaliteit (fysieke drempels)
- Hoeveel moet u voor de workshop betalen? Zou u meer of minder willen betalen en waarom? (financiële drempels)

Begeleiding (artistieke professional = voorwaarde project)

- Door wie wordt u begeleid?
- Op welke manier wordt u tijdens de workshop betrokken? (co-creatie)
- Wilt u meer betrokken worden tijdens de workshop? Zo ja, hoe dan?
- Wat vind u van de begeleiding van het project? Wat gaat er goed, en wat kan er beter? Bv.
-> Artistieke vaardigheden, zoals het leren omgaan met nieuwe materialen
-> Sociale capaciteiten, zoals de manier waarop:

De professional met u omgaat (culturele drempel) en de wensen en ambities van u.
De professional met de groepsdynamiek/ sfeer omgaat in de groep (culturele drempel)

Effecten

- Wat heeft u tot nu toe geleerd?
- Wat hebben de workshops tot nu toe bij u opgeleverd?
- Is dat wat u verwacht had? Wat had u meer of minder verwacht?

Toekomst

- Zou u in de toekomst aan een ander kunstproject, dus iets op het gebied van schilderen, dansen, muziek, handvaardig of beeldende kunst, voor ouderen willen deelnemen? Zo ja, nee waarom? En aan wat voor kunstproject zou u willen deelnemen?

Afronding gesprek

- Respondent bedanken
- Presentje geven

Professionals Parels voor de Kunst-projecten

Vorbereiding gesprek

- Vooraf toestemming vragen voor opnemen gesprek
- Voice recorder (huren via Hogeschool Windesheim)
- Topiclijst en pen
- Presentje

Voorstellen

- Respondent bedanken
- Uitleggen afstudeeronderzoek: *Mijn naam is Hester Soors d'Ancona. In het kader van mijn afstuderen onderzoek ik de succesfactoren en belemmeringen voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen, waarbij actieve cultuurparticipatie centraal staat. Actieve cultuurparticipatie is het actief beoefenen en artistiek ontwikkelen van of betrokken zijn bij cultuur. Het doen, maken en leren staat hierbij centraal.*
- Doel van het gesprek (Het doel van het gesprek is informatie verzamelen over verschillende kunstprojecten van Parels voor de Kunst. Om een compleet beeld te vormen verzamel ik de gegevens van de organisatoren, coördinatoren en deelnemers)
- Welke onderwerpen gaan we in het gesprek behandelen
De onderwerpen van het gesprek gaan over het project, mogelijke drempels, de begeleiding, het proces van organiseren en draagvlak van het kunstproject.
- Duur gesprek (ca 1 uur)
- Toestemming voor opname Zoals u ziet heb ik audio recorder meegenomen. De opnamen worden alleen gebruikt voor het afstudeeronderzoek. Ik hoef hierdoor geen aantekeningen te maken en kan me volledig op het gesprek richten.
- Kunt u vertellen wie u bent en wat u momenteel doet?

Het project (Initiatiefnemer = voorwaarde project)

De eerste vragen gaan over het project en de rollen die iedereen binnen de projectorganisatie inneemt.

- Wat is de naam van het project of projecten waar u bij betrokken bent?
- Hoe is project (naam project) ontstaan?
- Wat is uw rol of functie binnen het project?
- Wie zijn er nog meer betrokken bij de organisatie van het project en hoe zijn de rollen of functies binnen de organisatie verdeeld?

Drempels

- Hoe moesten deelnemers zich aanmelden? Hoe verliep de aanmelding van het project? (inhoudelijke drempels)
- Hoe kunnen de deelnemers de locatie bereiken? Wat vindt u van de bereikbaarheid van de locatie? (fysieke drempels)
- Wat vindt u van de ruimte? Denk aan temperatuur, grootte, inrichting etc. (fysieke drempels)
- Hoeveel moeten deelnemers voor de workshop betalen? Zo ja, wat vinden de deelnemers van de hoogte van de eigen bijdrage? Wat zou er gebeuren als er wel / geen eigen bijdrage wordt gevraagd? (financiële drempels)

Begeleiding (artistieke professional =voorwaarde project)

De volgende vragen gaan over de begeleiding tijdens de activiteit of workshop. (Gaat over de laatste workshop die je herinnert)

- Wat hebben de deelnemers tijdens de workshop gedaan?
- Hoe betreft u de deelnemers tijdens de workshop? (co-creatie)
- Op welke manier wordt met verschillende niveaus en eventuele beperkingen van de deelnemers rekening gehouden? (ambitieniveau en fysieke drempels).

Proces van organiseren (Organisatiekracht = voorwaarde project)

De volgende vragen gaan over het organiseren van jullie project. De vragen zijn proces gericht. U benoemt dat (opnoemen) de mensen opnoemen die in de organisatie zitten) betrokken zijn bij het organiseren van het project.

- Wat gaat momenteel goed aan de samenwerking? En waarom?
- Wat gaat momenteel minder goed in de samenwerking? En waarom?
- Wanneer wordt er met elkaar overlegd? Op welke dagen en/of tijdstippen wordt er dan overlegd?
- Wat wordt er tijdens een overleg besproken?
- Hoe verloopt de communicatie binnen de organisatie?
- Op welke manier zijn de deelnemers geworven? Welke wervingsmiddelen waren succesvol en welke middelen minder succesvol? (werving)
- Zijn de organisatoren en andere betrokkenen rond het organiseren van het project genoeg gemotiveerd en betrokken bij het project? En waarom denkt u dat? (draagvlak)
- Als u het project opnieuw zou mogen uitvoeren, wat zou u anders doen in de organisatie?

Draagvlak (financiën zijn voorwaarde project)

De volgende vraag gaat over de financiën en draagvlak van het project.

- Hoe wordt het project gefinancierd?
- Uw project heeft financiële middelen nodig. Heeft u misschien ideeën hoe uw project kan blijven voortbestaan? (duurzaamheid)
- En ziet u in de toekomst daarin een rol van de gemeente weggelegd? Waarom wel / niet? (draagvlak)

Afronding gesprek

- Respondent bedanken
- Presentje geven

Coördinatoren Parels voor de Kunst-projecten

Vorbereiding gesprek

- Vooraf toestemming vragen voor opnemen gesprek
- Voice recorder (huren via Hogeschool Windesheim)
- Topiclijst en pen
- Presentje

Voorstellen

- Respondent bedanken
- Uitleggen afstudeeronderzoek: *Mijn naam is Hester Soors d'Ancona. In het kader van mijn afstuderen onderzoek ik de succesfactoren en belemmeringen voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen, waarbij actieve cultuurparticipatie centraal staat. Actieve cultuurparticipatie is het actief beoefenen en artistiek ontwikkelen van of betrokken zijn bij cultuur. Het doen, maken en leren staat hierbij centraal.*
- Doel van het gesprek (Het doel van het gesprek is informatie verzamelen over verschillende kunstprojecten van Parels voor de Kunst. Om een compleet beeld te vormen verzamel de gegevens van de organisatoren, coördinatoren en deelnemers)
- Welke onderwerpen gaan we in het gesprek behandelen
De onderwerpen van het gesprek gaan over het project, de aanmelding, de begeleiding, proces van organiseren en draagvlak van Parels voor de Kunst projecten.
- Duur gesprek (ca 1 uur)
- Toestemming voor opname Zoals u ziet heb ik audio recorder meegenomen. De opnamen worden alleen gebruikt voor het afstudeeronderzoek. Ik hoef hierdoor geen aantekeningen te maken en kan me volledig op het gesprek richten.
- Kunt u vertellen wie u bent en wat u momenteel doet?

Project

De eerste vragen gaan over het projecten waar u bij betrokken bent en uw rol als coördinator.

- Hoe bent u bij Parels voor de Kunst terecht gekomen?
- Bij welke projecten ben u momenteel betrokken?
- Wat is de reden dat u coördinator bent geworden?
- Wat voor werkzaamheden doet u als coördinator?
- Hoe ervaart u de werkzaamheden?
- Hoeveel tijd bent u kwijt aan de werkzaamheden?

Aanmelden

- Hoe kunnen mensen die een idee voor een project hebben bij u aanmelden?

Begeleiding (voorwaarde project)

De volgende vragen gaan over de begeleiding van mensen die een projectplan willen indienen.

- Op welke manier biedt u ondersteuning aan mensen die een idee hebben of een projectplan willen indienen?
- Hoe gaat u om met mensen die af dreigen te haken (vanwege bijvoorbeeld drukte of demotivatie)?
- Zijn er nog punten in de begeleiding die u nog mist of graag zou willen leren?

Proces van organiseren (Organisatiekracht = voorwaarde project)

De volgende vragen gaan over het organiseren van een project.

- Op welke manier worden nieuwe organisatoren voor projecten geworven?
- Welke middelen in het werven zijn volgens u succesvol en welke middelen minder succesvol? (werving).

- U heeft al wat projecten gezien en misschien al geëvalueerd. Wat is volgens u een geslaagd project? En wat is daarvoor nodig?

Draagvlak (financiën zijn voorwaarde project)

De volgende vraag gaat over het draagvlak van het project.

- Parels voor de Kunst projecten hebben financiële middelen nodig. Heeft u misschien ideeën hoe uw project kan blijven voortbestaan? (duurzaamheid)
- En ziet u in de toekomst daarin een rol van de gemeente weggelegd? Waarom wel / niet? (draagvlak)

Afronding gesprek

- Respondent bedanken
- Presentje geven

Bijlage 6: Topiclijst aan klankbordgroep voorgelegd

Op 18-11-2016 zijn de topiclijsten aan vijf leden van de klankbordgroep en stagebegeleider voorgelegd. In tabel 5 wordt aangegeven welke feedback op de topiclijsten is gegeven en hoe de feedback in de topiclijsten is verwerkt.

Tabel 8 feedback topiclijsten

Oorspronkelijke vraagstelling	Feedback	Hoe is de feedback of vraag aangepast
Op welke momenten overleggen jullie met elkaar?	Specifieker maken	Het woord 'momenten' is vervangen door dagen en/of tijdstippen.
Is iedereen genoeg gemotiveerd / betrokken bij het project?	Specifieker maken	De vraag leek om de deelnemers te gaan, maar ik bedoelde eigenlijk de organisatoren en andere betrokkenen rondom het project
Wat heeft u tijdens de laatste workshop gedaan?	Gaat het over het hele project of alleen over workshops?	Wat heeft u tijdens het project gedaan?
Zou u nog meer betrokken willen zijn bij projecten? Zo ja, hoe?	Zit vooronderstelling in; zou kunnen zijn: Wilt u meer betrokken worden en hoe dan?	
U weet dat een project afhankelijk is van subsidies. Hoe zou een project van Parels voor de Kunst structureel worden gemaakt?	Onderzoeker was nog niet tevreden met deze vraag en heeft aan stagebegeleidster gevraagd hoe deze vraag anders geformuleerd kan worden.	Uw project heeft financiële middelen nodig. Heeft u misschien ideeën hoe uw project kan blijven voortbestaan?
Algemene feedback: 'Als algemene opmerking heb ik nog dat je bij verschillende vragen meer naar een precieze waardering kunt vragen. Vindt (vond) u dat goed, kan het beter, hoe goed/minder goed enz. Bij sommige heb je dat al wel gedaan. Je wilt denk ik geen algemene antwoorden, maar heel specifieke, dan moet je vraag ook heel specifiek zijn.'		Tijdens het interview is het belangrijk dat er wordt doorgevraagd op de onderwerpen, bijvoorbeeld: Wat vindt u goed, wat vind u minder goed en waarom?
Feedback stagebegeleider De stagebegeleider was benieuwd naar de rol van de gemeente in de toekomst. Daarnaast was ze benieuwd naar uitkomst de vraag over wat deelnemers van de eigen bijdrage vinden. Is er bijvoorbeeld een verschil te merken bij projecten die wel een eigen bijdrage vragen en bij projecten die geen eigen bijdrage vragen?		En ziet u in de toekomst daarin een rol van de gemeente weggelegd? Waarom wel/niet? Vraag bij eigen bijdrage toegevoegd: Wat zou er gebeuren als er wel/geen eigen bijdrage wordt gevraagd?

Bijlage 7: Codeboom semigestructureerde interviews met deelnemers, professionals en coördinatoren

Voor de semigestructureerde interviews is in tabel 6 een codeboom gemaakt.

Tabel 9 codeboom semigestructureerde interviews

Hoofdthema	Sub thema's	Succesfactoren	Belemmeringen
1. Voorbereiding			
Inspirerende initiatiefnemer of innovatieve organisatie	Kartrekker	Kunstaanbieders en zorgaanbieder zoeken elkaar op, signalen opvangen uit de samenleving, sparren met professionals	Zonder kartrekker geen Parels in de toekomst, Parels projecten stoppen,
	Samenwerkende organisatie is innovatief	Mogelijkheden om nieuwe projecten uitproberen, samenwerkende organisatie moet achter project staan	Weinig vernieuwing in samenwerkende organisatie, (zorgorganisaties) onvoldoende of geen tijd, zorg ziet kunstprojecten als belasting/ bedreiging, niet als meerwaarde
	Delen van successen	Persberichten, lokale krant	
Professionele (artistieke) begeleiding	Onder leiding van professionele artistieke begeleiding	Meerwaarde, rekening houden met verschillende niveaus	Niet iedere kunstenaar is geschikt
	Sociale vaardigheden	Communicatie afgestemd op doelgroep, kwaliteiten professionele artistieke begeleiding, rustige goede sfeer, 1 op 1 aandacht	
3. Vervolg			
Financiële basis	Subsidies	Meerdere subsidies aanvragen, andere manier van financiering, langdurige projecten, zorgen dat partijen het nu inzien	Te weinig subsidie, commercieel denken, bij een groter/ ander fonds aangevraagd dan Parels, ieder subsidie heeft eigen regels, subsidiekader Parels te breed, weinig indieningmomenten als je veel projecten hebt
	Rollen toekomst	Gemeente, toekomst aanjager projecten vanuit de zorg-, welzijn- of kunstsector, inbedden Parels voor de Kunst, activiteitenbegeleiders gebruik maken van kunstenaars, projecten koppelen aan school en onderwijsprojecten, beroepswereld uitvoeringsbudget	

Sub thema's	Hoofdthema's	Succesfactoren	Belemmeringen
2. Uitvoering			
Organisatiekracht	Rol coördinator in samenwerking	Verbinden, netwerken uitbreiden, faciliterende rol, bemiddelaars, divers aanbod creëren	Rol onduidelijk in uitvoering en begeleiding coördinator, hulp met inschatting begroting, weinig uren coördinator
	Draagvlak	Grote organisaties onderdeel kunstproject, organisaties faciliterende rol, coördinator heeft netwerk in zorg-welzijn en kunstsector, voordelen project voor organisatie laten inzien, projectplan doordacht en anticiperend, bottom-up samenwerking, intake en koppelgesprek	niet als meerwaarde, top down samenwerking, in elkaar vaarwater zitten met dezelfde doelgroep, niet goed instrueren vrijwilligers
	Co-creatie	Verwachtingen, deelnemers doen mee voor zichzelf, gezelligheid, ontspanning en plezier, actief en artistiek project ouderen, verwondering, effecten, rekening houden met spanningsboog deelnemers, verbintenissen leggen met oud en jong gelinkt aan thema, activiteiten moeten meegroeien behoefte ouderen, diverse doelgroep	Wat is actieve cultuurparticipatie, weinig inbreng
	Werving	Animo via (lokale) krant, pers en email, aanmeldingscriteria, persoonlijk contact/ aanspreken deelnemers, informatiebijeenkomst ontmoeting partijen, bij ouderen (bij de dagbesteding) die al creatieve workshops volgen, reden deelname	Email, niet weten welke wervingsmiddelen succesvol zijn, achter zorg- en welzijnspartijen aanzitten, te veel aanmeldingen, timing organiseren informatiebijeenkomst, hoe spreek je de doelgroep aan, vooroordelen, niet weten wat de bedoeling is, klein bericht in de krant
	Fysieke randvoorwaarden creëren	Informerende, (projectplan) adviseren, inschatten haalbaarheid project, hulp schrijven projectplan, objectief naar projecten kijken, de mensen echt binnen ophalen, inzet vrijwilligers, multifunctionele of meerdere ruimtes, dichtbij	
	Fysieke drempels		Mening anderen, deelnemer gaat liever niet alleen, eindoptreden, niet zeker genoeg, in het donker, met tafels schuiven, disengagement, onbekende drempels, factoren waar je geen invloed op hebt.
	Culturele randvoorwaarden creëren	Bekende locatie, inspelen op wensen ruimte, ouderen willen vernieuwend aanbod	
	Financiële randvoorwaarden creëren	Deelnemer heeft het ervoor over, geen eigen bijdrage vragen	
	Reflectie / evalueren	Nabespreking/ reflectie met deelnemers en organisatoren, reflectie input voor evalueren	Nabespreking/ reflectie met deelnemers lastig, weinig tijd evalueren, effecten na de workshop, minder interessant kunstenaar, pas na uitvoering weet je of project geslaagd is.

Bijlage 8: Gespreksnotitie co-referenten

Studentgegevens

Studentnummer	: s1028618
Naam	: Hester Soors d'Ancona
Jaar instroming	: 2013
Voltijd of deeltijd	: voltijd
Titel afstudeeropdracht	: Cultuurparticipatie, een kwalitatief onderzoek naar de succesfactoren en knelpunten voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen, waarbij actieve cultuurparticipatie centraal staat.
Naam praktijkinstelling/ opdrachtgever	: Muzehof Centrum voor de kunsten / Marieke van de Geyn

Naam co-referent 1 – professional

Naam	: Cretien van Campen
Organisatie	: Sociaal Cultureel Planbureau Den Haag / Hogeschool Windesheim
Functie	: Senior onderzoeker ouderen en welbevinden / Associate lector toegepaste gerontologie
E-mailadres	: c.van.campen@windesheim.nl
Telefoonnummer	: +31884697907
Reden keuze	: Zijn kennis en expertise op het gebied van ouderen en cultuur.

Gespreksnotitie co-referent 1

Datum overleg	5-12-2016
Algemene feedback	
Feedback over onderwerp	
Feedback over methoden en technieken	Ter voorbereiding van het gesprek heb ik voorafgaand de literatuurverkenning en topiclijsten verstuurd. Eerst hebben we het over de literatuur verkenning gehad. Ik had het eerst een literatuuronderzoek genoemd, maar de naamgeving klopte niet helemaal. Van Campen vond het overzicht in de conclusie prettig om te lezen. Zelf werd had ik het overzicht niet als een model in de conclusie benoemd, maar dat ga ik nog wijzigen. Daarnaast kaartte van Campen het model van Machteld Huber aan over de definitie van gezondheid. Hiermee kan ik de begrippen gezondheid en zingeving beter definiëren. Vervolgens hebben we het over de analyseren gehad. Ik had zelf vooraf stukken gestuurd over de topiclijsten, maar aangezien de interviews afgerond zijn, was het niet relevant om nogmaals de topiclijsten te bespreken. Daarom hebben we het over het analyseren gehad. Van Campen benoemde de tip om de tabel in de literatuurverkenning te gebruiken bij de analyse (framework).

Feedback over positionering van afstudeeropdracht binnen het werkveld (onderwijs, beleid, markt, doelgroep)	In het gesprek hebben we het over de rol van de TG'er gehad binnen de kunst- en cultuursector. De rol van de TG'er is een verbinder en vertaler. De zorg-, welzijn- en cultuursector spreken allemaal een andere taal. Er is iemand nodig die alle 'talen' kan spreken. Een mogelijke kans voor een TG'er ligt bij een cultuurmanager, iemand die de verschillende partijen bij elkaar brengt en nieuwe kunstprojecten voor ouderen stimuleert.
Afspraken	Gezien de tijd is ervoor gekozen om 1 gesprek te houden. Het concept bachelor thesis wordt per mail gestuurd ter feedback.
Handtekeningen voor akkoord	Student: Co-referent:

Naam co-referent 2 – oudere

Naam	: A.H. van Dooren
Functie / groep	: Zutphenaar
E-mailadres	: (mevrouw heeft geen internet)
Telefoonnummer	: 0575575534
Reden keuze	: Inspirerend en ondernemend persoon. Zij doet zelf niet mee aan Parels voor de Kunst.

Gespreksnotitie co-referent 1

Datum overleg	13 oktober 2016
Algemene feedback	In dit gesprek hebben we vooral kennis gemaakt met elkaar en waar mijn afstudeeropdracht over gaat. Ze heeft me tijdens het gesprek een aantal plekken in Zutphen laten zien, zoals de bibliotheek, waar regelmatig activiteiten georganiseerd worden. Omdat A.H. geen internet heeft, is het afstudeerontwerp tijdens het eerste gesprek overhandigd.
Feedback over onderwerp	nvt
Feedback over methoden en technieken	nvt
Feedback over positionering van afstudeeropdracht binnen het werkveld (onderwijs, beleid, markt, doelgroep)	A.H. is iemand die zelf bepaalt of en wanneer ze naar een (kunst) activiteit gaat. Ze gaat het liefste alleen, omdat ze anders rekening moet houden met een ander.
Afspraken	Student neemt zelf het initiatief/ contact op voor een volgende gesprek.
Handtekeningen voor akkoord	Student:

	Co-referent: (Geen handtekening in verband met ziekte)

Gespreksnotitie co-referent 2

Datum overleg	2 januari 2017
Algemene feedback	Mevrouw is momenteel ziek. Ze is niet in staat om af te spreken. Daarom is een telefonisch gesprek geweest. In het gesprek vertelde ze dat het haar opviel dat er weinig ruimte is voor de persoonlijke kant. Alles moet volgens een methode uitgewerkt worden. Dit gaat ten koste van de eigen creativiteit en de persoonlijke kant van de mensen. De doelgroep wordt steeds minder betrokken bij wat ze echt willen. In het gesprek vertelde ze de volgende quote: 'Het gaat er niet om hoeveel dagen iemand heeft, maar wat je met je leven hebt gedaan'.
Feedback over onderwerp	
Feedback over methoden en technieken	
Feedback over positionering van afstudeeropdracht binnen het werkveld (onderwijs, beleid, markt, doelgroep)	A.H. vindt het belangrijk dat ze haar dag 'zinnig' invult. Ze houdt van activiteiten, zoals bloemschikken en 3D kaarten maken. A.H. zou op het gebied van vrije tijd nog andere activiteiten zien zoals interessante lezingen.
Afspraken	De student houdt de co-referent op telefonisch op de hoogte van het afstudeeronderzoek.
Handtekeningen voor akkoord	Student: Co-referent: (Door ziekte was het niet mogelijk om beide documenten te laten ondertekenen)

Bijlage 9: Notitie feedbackgesprek opdrachtgever

De student heeft tenminste twee officiële feedbackgesprekken met de praktijkbegeleider:

1. Na indiening afstudeerontwerp
2. Na indiening conceptversie bachelorthesis

Studentgegevens

Studentnummer	: s1028618
Naam	: Hester Soors d'Ancona
Jaar instroming	: 2013
Voltijd of deeltijd	: voltijd
Afgerond(e) uitstroomprofiel(en)	: Consulteren & Adviseren, Ondernemen & Innoveren
Titel afstudeeropdracht	: Cultuurparticipatie, een kwalitatief onderzoek naar de succesfactoren en knelpunten voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen, waarbij actieve cultuurparticipatie centraal staat.
Opdracht past binnen uitstroomprofiel	: Consulteren & Adviseren

Praktijkinstelling

Naam organisatie	: Muzehof Centrum voor de Kunsten
Adres	: Coehoornsingel 1
Postcode en plaats	: 7201AA Zutphen
Opdrachtgever	: Lisette Lagerweij
Functie	: Directeur Muzehof
Telefoon	: 0646188165
E-mailadres	: l.lagerweij@muzehof.nl

Notitie feedbackgesprek opdrachtgever

Datum overleg	22 december 2017
Algemene feedback	Tijdens het gesprek is het concept bachelorthesis doorgenomen. De opdrachtgever kon wel merken dat verschil tussen begin en einde van concept thesis zit. In een tabel stond de status van alle Parels projecten beschreven. Beter is om alleen de projecten te beschrijven die in het onderzoek gebruikt worden.
Feedback over professionele houding	
Feedback over werkzaamheden	De opdrachtgever vond dat de student hard heeft gewerkt.
Feedback over probleembeschrijving	De probleemstelling was geen probleemstelling, maar eerder een vraag vanuit de stage organisatie. De probleemstelling wordt daarom aangepast.
Feedback over methoden en technieken	Er zijn verschillende methodes gebruikt.
Feedback over resultaten	De citaten zijn letterlijk uit de transcripten gehaald. Er zitten namelijk overal formuleringsfouten in wat voor onduidelijkheid zorgt. De citaten worden nog aangepast.
Feedback over discussie en conclusie	Nvt. (was nog onvolledig)

Feedback over toepassingen & aanbevelingen	Nvt. (wat nog onvolledig)
Feedback over rapportage	Probeer het goed na te kijken, het liefste door iemand anders.
Go – no go	No go. Verslag nog onvolledig.
Afspraken	Feedback wordt aangepast. Na kerstvakantie wordt nog een afspraak gemaakt.
Handtekeningen voor akkoord	Student: Praktijkbegeleider:

Studentgegevens

Studentnummer	: s1028618
Naam	: Hester Soors d'Ancona
Jaar instroming	: 2013
Voltijd of deeltijd	: voltijd
Afgerond(e) uitstroomprofiel(en)	: Consulteren & Adviseren, Ondernemen & Innoveren
Titel afstudeeropdracht	: Cultuurparticipatie, een kwalitatief onderzoek naar de succesfactoren en knelpunten voor het organiseren van een kunstproject voor ouderen, waarbij actieve cultuurparticipatie centraal staat.
Opdracht past binnen uitstroomprofiel	: Consulteren & Adviseren

Praktijkinstelling

Vaam organisatie	: Muzehof Centrum voor de Kunsten
Adres	: Coehoorsingel 1
Postcode en plaats	: 7201AA Zutphen
Opdrachtgever	: Lisette Lagerweij
Functie	: Directeur Muzehof
Telefoon	: 0646188165
E-mailadres	: l.lagerweij@muzehof.nl

Notitie feedbackgesprek opdrachtgever

Datum overleg	29-09-2016
Algemene feedback	Er is bij het afstudeerontwerp gebruik gemaakt van genoeg bronnen. Let wel goed op formulering en zinsopbouw.
Feedback over professionele houding	
Feedback over werkzaamheden	
Feedback over probleembeschrijving	Het 'probleem' is beschreven zoals het lijkt alsof wij tegen het probleem zijn aangelopen. Het is meer een logisch gevolg dat Parels graag informatie wil verzamelen over de projecten, omdat zij met een methodiekontwikkeling bezig zijn. De probleemstelling wordt daarom aangepast.

Feedback over methoden en technieken	Het participatief observeren als methode is vanwege de tijd niet haalbaar.. Daarom is het verstandiger om interviews te houden.
Feedback over resultaten	N.v.t.
Feedback over discussie en conclusie	N.v.t.
Feedback over toepassingen & aanbevelingen	N.v.t.
Feedback over rapportage	N.v.t.
Go – no go	GO
Afspraken	De formulering in het verslag, de probleemstelling en de methode wordt aangepast.
Handtekeningen voor akkoord	Student: Praktijkbegeleider: